

Stichting Katholiek Onderwijs Enschede
Stichting voor katholiek en Interconfessioneel primair onderwijs

Rapport 2015

Inhoudsopgave

A Algemeen deel

A1	Samenvatting.....	3
A2	Kerntaken en organisatie.....	5
A3	Onderwijs.....	8
A4	Personeel.....	10
A5	Huisvesting.....	13
A6	Externe relaties.....	15
A7	Studieresultaten.....	17
A8	Financiën.....	18
A9	Continuïteitsparagraaf.....	27
A10	Treasury.....	31
A11	Verslag bestuur Stichting KOE als toezichthouder.....	33
A12	Kengetallen en grafieken.....	35
A13	Instellingsgegevens.....	37

B Jaarrekening 2015

B1	Grondslagen.....	39
B2	Geconsolideerde balans per 31 december 2015.....	44
B3	Geconsolideerde exploitatierekening over 2015.....	46
B4	Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2015.....	47
B5	Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2015.....	48
B6	Niet in de balans opgenomen verplichtingen (passief)/niet uit de balans blijvende rechten (actief).....	52
B7	Toelichting op de geconsolideerde exploitatierekening over 2015.....	53
B8	Enkelvoudige balans per 31 december 2015.....	58
B9	Enkelvoudige exploitatierekening over 2015.....	60
B10	Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2015.....	61
B11	Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2015.....	62
B12	Toelichting op de enkelvoudige exploitatierekening over 2015.....	63

C Overige gegevens

C1	Controleverklaring.....	59
C2	(Voorstel) bestemming van het exploitatiesaldo.....	62
C3	Gebeurtenissen na balansdatum.....	63
C4	Overzicht verbonden partijen.....	63
C5	Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector.....	64

A Toelichting op onderdelen van het jaarverslag

A1 Samenvatting

Missie en organisatie

De Stichting Katholiek Onderwijs Enschede (KOE) is een overkoepelende instelling voor het katholieke en interconfessioneel (speciaal)basisonderwijs, waarbinnen zeventien scholen in Enschede met elkaar samenwerken. De KOE staat onder leiding van het bovenschools management (BM) dat bestaat uit een directie en een beperkte staf. De KOE staat onder toezicht van een bestuur.

De KOE biedt de scholen onderwijskundige ondersteuning, faciliteert de scholen op diverse gebieden en behartigt hun belangen bij externe partijen:

- Ten aanzien van onderwijskundige ondersteuning gaat het bijvoorbeeld om het stimuleren van zowel ontwikkelingen als innovaties (o.a. op het gebied van ICT) in de scholen en ondersteuning van de scholen in het geval van leerlingen die bijzondere onderwijsbehoeften hebben.
- Facilitering van de KOE-scholen vindt plaats door middel van zes beleidscommissies, te weten de Commissie Onderwijskundige Zaken en Identiteit, de Commissie Zorg, de Commissie Personele Zaken, de PR-commissie, de Commissie Materiële Zaken en de Commissie Financiële Zaken.
- Belangenbehartiging vindt plaats door bijvoorbeeld het onderhouden van de contacten met de Gemeente Enschede, met de Onderwijsinspectie, met kinderopvangorganisaties en met andere onderwijskoepels.

Bij de KOE streven we ernaar om met allen met wie we samenwerken, zowel binnen als buiten de KOE (zoals de gemeente, de inspectie, het Ministerie van OC&W en het Samenwerkingsverband 23.02) een duurzame relatie te onderhouden, gebaseerd op goede afspraken en wederzijds vertrouwen. In het geval van dienstverleners en leveranciers streven we bovendien naar een gebalanceerde prijs-kwaliteitverhouding.

Onze ambitie is ervoor te zorgen dat wij de KOE-scholen optimaal inspireren bij het bereiken van hun onderwijskundige doelen, hen helpen om hun zelf reflecterend vermogen te vergroten, een klankbord vormen voor de scholen, hen volop aandacht geven, de scholen bij voortdurende voorzien van adequate informatie en hen zoveel mogelijk "ontzorgen", maar hen ook helpen om binnen de vastgestelde kaders te blijven functioneren. Wij zijn ervan overtuigd dat als gevolg van dit alles de KOE-scholen zich in positieve zin onderscheiden van andere scholen in hun wijk, omdat ze hun doelgroepen optimaal van dienst zijn en maximaal tevreden stellen. Leerlingen van KOE-scholen en hun ouders zullen met trots en tevredenheid spreken over hun basisschool; onze medewerkers op de scholen zijn er trots op dat juist hún school onderdeel uitmaakt van de KOE. Trots vanwege zowel ons "goede bijzondere onderwijs" als ons "bijzonder goed onderwijs".

Onderwijs

De KOE streeft ernaar dat elk kind dat de school afrondt en verlaat, beschikt over de kennis en de vaardigheden die passen bij zijn/haar kwaliteiten. Wij zien het daarnaast als onze opdracht om de kinderen te begeleiden en op te voeden tot een volledig mens, op weg naar volwassenheid. Dit houdt in dat we naast het verwerven van kennis ook aandacht schenken aan de sociale en de emotionele ontwikkeling van het kind. Bijzondere aandachtspunten daarbij zijn het welbevinden van het kind en het streven naar zelfverantwoordelijkheid voor het eigen leerproces. Deze aandachtspunten vragen om een veilige, plezierige en uitdagende (werk)omgeving. Deze missie heeft zich in 2015 vertaald in hoogwaardige leerlingenzorg, onder andere met ondersteuning vanuit het Samenwerkingsverband 23.02, intensieve inzet van personeel, hoogwaardige scholing voor het personeel, veel aandacht voor ouders en forse investeringen in de gebouwen. De kwaliteit van het onderwijs wordt door de hele organisatie gewaarborgd door een verscheidenheid aan activiteiten zoals: bestuursvergaderingen, bijeenkomsten directie/directiebestuur, (G)MR vergaderingen, teamvergaderingen, IB(netwerk) bijeenkomsten en scholingsbijeenkomsten.

De kwaliteit is te meten in de inspectierapporten, CITO-scores, leerlingvolgsystemen, ouder-, leerlingen- en personeelsenquêtes en rapportages van de Arbodienst (RI&E).
Op stichtingsniveau wordt gewerkt met een strategisch beleidsplan dat loopt van 2015 t/m 2019.

Via een aantal projecten, waaronder directietweedaagse, netwerkbijeenkomsten IB-ers, netwerkbijeenkomsten voor alle leerjaren, scholing op zorggebied (dyslexie, passend onderwijs en opbrengstgericht werken, gedragsmodule, tabletproject) en (team)scholing met name op het gebied van effectieve instructie en opbrengstgericht werken wordt een extra impuls gegeven aan de kwaliteit van het onderwijs. Op schoolniveau is het actuele schoolplan (2015 – 2019) richtinggevend. Als verlengde daarvan geeft elke school een schooljaarplan uit dat een weergave is van de PDCA-cirkel van één schooljaar. Daarnaast produceren scholen jaarlijks een schooljaarverslag, een schoolgids en ook nog een jaarkalender. Deze drie documenten zijn vooral voor de doelgroep ouders/verzorgers geschreven.
Voor de onderwijsbegeleiding maken de scholen gebruik van de begeleiding door externe aanbieders.

Personeel

Het aantal leerkrachten binnen de KOE daalt. Dit als gevolg van een dalend leerlingenaantal. Desondanks hebben we in 2015 voor het eerst in jaren weer nieuw personeel kunnen aannemen. Dit omdat er sprake was van een redelijk aantal personeelsleden dat minder ging werken, of zelfs geheel stopte. Daarnaast hebben we ingespeeld op de gevolgen van de Wet werk en zekerheid, door personeel aan te nemen voor onze langdurige invalpool (vaste dienst). Deze leerkrachten vonden in het schooljaar 2015-2016 een tijdelijke plek op diverse vacatures op onze scholen.
Veel aandacht is er dit jaar besteed aan een goede invoering van de nieuwe CAO. Het werken conform de 40-urige werkweek en de verruiming van mogelijkheden voor professionalisering en duurzame inzetbaarheid van het personeel waren belangrijke aandacht thema's. Voor de professionaliseringsmogelijkheden ontwikkelden we zelf het "KOEmenu". Een digitaal systeem met veel keuzemogelijkheden voor ons personeel voor het bezoeken van workshops.

Leerlingen

Het aantal leerlingen is in 2015 opnieuw gedaald. Ten opzichte van het jaar ervoor is het totaal aantal kinderen per 1 oktober 2015 met 60 gedaald tot 4.437. De prognose geeft voor de komende 5 jaar een lichte daling van het leerlingenaantal te zien. Deze is in lijn met de gemeentelijke tendens tot daling van het aantal leerlingen. De leerlinginstroom op met name de kleinere scholen is een punt van bijzondere aandacht.

Huisvesting

De staat van onderhoud van de gebouwen is goed te noemen. Er is de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in de diverse schoolgebouwen. Voor de nabije toekomst staat er nog een klein aantal bouwplannen op stapel. Bijzondere aandacht is er nog steeds voor het binnenklimaat. Hiertoe is een aantal jaren terug een rapport geschreven dat aangaf dat het niet goed gesteld was met het binnenklimaat in onze scholen. Dit beeld kwam overeen met het landelijke beeld in schoolgebouwen voor primair onderwijs. Ondanks de hoge kosten blijven we waar mogelijk investeren, vooralsnog bij scholen waar toch al het nodige verbouwd wordt. Daarbij nemen we ook steeds vaker maatregelen voor duurzaamheid mee bij de uitvoering van verbouwingsplannen. Daarmee sluiten we aan bij de ambitie van de gemeente Enschede om stevig te investeren in het duurzaam maken van de schoolgebouwen.

Op het gebied van lokaal maatwerk zijn de scholen nu conform onze eigen ambities op het juiste niveau gebracht met betrekking tot extra en/of vergroting van nevenruimtes.

Onder druk van bezuinigingen bij de gemeente op het gebied van onderwijshuisvesting is er gewerkt door de schoolbesturen en gemeente aan een herhuisvestingsplan. Dit om te voorkomen dat de gemeente eenzijdig en rigoureuus haar bezuinigingsdoelstellingen zou afdwingen. Uiteindelijk heeft dat voor de KOE geleid tot een aantal keuzes op het gebied van huisvesting (afstoten nevenlocatie St. Jan, verhuizing Menkotoren en afbouwen op termijn van het onderwijsconcept van De Toermalijn).

Jaarverslag

De (geconsolideerde) jaarrekening over 2015 van de KOE is goedgekeurd. Per 31 december 2015 bedragen de liquide middelen (inclusief effecten) € 8.267.360 en bedraagt het eigen vermogen € 8.454.523.

A2 Kerntaken en organisatie

2.1 Kerntaak

De kerntaak van KOE is het geven van goed onderwijs.

Wat breder vertaald is deze kerntaak terug te vinden in de op pagina 3 beschreven missie.

2.2 Scholen

Het bestuur van de KOE heeft de volgende scholen onder haar verantwoordelijkheid:

School	Brin-nummer	Leerlingen 01-10-13	Leerlingen 01-10-14	Leerlingen 01-10-15
St. Liduina	06LX	196	193	194
Dr. Ariëns	15MK	179	176	186
Gerardus	19LD	315	325	320
De Regenboog	19LU	163	160	145
De Troubadour	19MF	263	259	253
De Kubus	19MN	139	129	122
St. Jan	19MY	199	165	163
Alfonsus	19NB	411	436	441
De Windroos	19NE	187	191	189
Bonifatius	19NH	252	263	249
Paus Joannes	19NM	359	349	357
Paulus	19NP	198	201	194
De Toermalijn	19NS	59	58	53
IOK De Globe	19NS	81	84	133
De Triangel	19NV	643	634	615
Godfried Bomans	19OB	258	249	239
Wethouder v.d. Heijden	19OF	145	133	133
De Eschmarke	26AH	489	492	451
Totaal		4.536	4.497	4.437

Bij de KOE bedraagt het leerlingenaantal op 1 oktober 2015 4.437 leerlingen. De ontwikkeling van het leerlingenaantal kent volgens de prognoses van de gemeente Enschede een lichte daling. De leerlingendaling van 1 oktober is groter dan de demografische terugloop in Enschede. Op schoolniveau is het beeld divers. Een belangrijke invloed is de demografische ontwikkeling in een wijk. Ook grootschalige wijkvernieuwingsplannen kunnen in enkele gevallen sterke invloed uitoefenen op de leerlingenaantallen van een school. Zeker in de eerste fase van zo'n wijkvernieuwing kan dit leiden tot een sterk afnemend leerlingenaantal op een school.

Op stichtingsniveau speelt die demografische invloed minder sterk. De groei is een tiental jaren groter dan de ontwikkeling van de leerlingenaantallen in de gemeente Enschede geweest. De prognoses geven op stichtingsniveau in de komende jaren eerst een lichte daling en daarna stabilisatie aan. Dit komt overeen met ons eigen beeld.

2.3 Toezichthoudend bestuur

Het bestuur is te kenmerken als een toezichthoudend bestuur.

Het toezichthoudend bestuur oefent het op grond van wet- en regelgeving voorgeschreven toezicht uit. Het toezichthoudend bestuur heeft t.b.v. haar eigen rol en met betrekking tot haar eigen functioneren en het functioneren van de organisatie als geheel een managementstatuut vastgesteld. Het toezichthoudend bestuur vergadert 4 keer per jaar met de algemeen directeur waarbij het door de algemene directie gevoerde beleid centraal staat.

2.4 Wet “goed onderwijs, goed bestuur”

De KOE heeft de scheiding tussen bestuur en toezicht geformaliseerd. Het bestuur functioneert als toezichthouder en de algemene directie bekleedt de bestuurlijke rol. De KOE voldoet hiermee aan de door de PO-Raad opgestelde ‘Code Goed Bestuur in het Primair onderwijs’.

2.5 Algemene directie

Het bestuur opereert toezichthoudend en heeft de algemene directie vergaand mandaat gegeven ten aanzien van de vaststelling en de uitvoering van het beleid.

Deze verslagperiode heeft de algemene directie zich ingezet t.b.v. de voorbereiding en uitvoering van het beleid. Hiertoe heeft de algemeen directeur 5 keer vergaderd met de DOBS (directieoverleg) en 9 keer met het Döbke (directeurenoverleg). Dit overleg dient ter voorbereiding en afstemming van het beleid op zowel bovenschools als schoolniveau.

De algemene directie bestaat uit de algemeen directeur en de algemeen adjunct-directeur. Zij worden ondersteund door bovenschoolse functionarissen (identiteitsondersteuner, Bovenschoolse ICT-er, stafmedewerker onderwijs, personeelsfunctionaris en ingehuurd van het ObT een Planning- en Control medewerker die tevens medewerker huisvesting is) en (school) directieleden die zitting hebben in de beleidscommissies. Vanuit het oude samenwerkingsverband zijn 2 orthopedagogen en een secretaresse toegevoegd aan de KOE. In de bovenschoolse organisatie is een secretariaat werkzaam (0,8 FTE).

2.6 Schoolmanagement

Er zijn 9 vrouwelijke directeuren en 8 mannelijke. De meeste scholen hebben daarnaast ook de beschikking over één of meer middenmanagers (waarvan de meeste adjunct-directeur).

IOK De Globe heeft een locatiedirecteur. Het schoolmanagement wordt ondersteund door (veelal gesubsidieerde) administratieve krachten en conciërges. Deze werkzaamheden blijven onder druk staan vanwege de afbouw van de gemeentelijke subsidie en de beperking van de landelijke subsidie op dit gebied.

2.7 Beleidscommissies

Binnen de KOE zijn er 6 beleidscommissies. In iedere beleidscommissie zit een aantal directeuren/middenmanagers die als taak hebben om op één van de beleidsterreinen mede het beleid te initiëren en vorm te geven.

De KOE kent de volgende beleidscommissies:

- Beleidscommissie Personele Zaken
- Beleidscommissie Materiële zaken
- Beleidscommissie Financiën
- Beleidscommissie Onderwijs en Identiteit
- Beleidscommissie Zorg
- Beleidscommissie PR

De beleidscommissies hebben een vaste samenstelling. Leden worden, na stemming, voorgedragen door het directieoverleg aan het bestuur. De algemeen directeur benoemt (op mandaat van het bestuur) de leden aansluitend voor een periode van 3 jaar.

2.8 Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad (GMR)

Deze GMR vertegenwoordigt 17 scholen en bestaat uit 12 leden, 6 personeelsleden en 6 ouders. De visie van de GMR is dat zij een gespreks- en sparringpartner is in beleidsvoornemens en niet alleen een controleorgaan voor de beleidsuitvoering.

De GMR heeft in deze verslagperiode 6 keer vergaderd. Enkele weken voorafgaand aan de vergadering vindt een voorbespreking plaats tussen de algemeen directeur en de voorzitter en secretaris van de GMR. Er vindt jaarlijks overleg plaats tussen het toezichthoudend bestuur en de GMR.

2.9 Medezeggenschapsraad (MR)

Elke school kent (op brinnummer-niveau) een medezeggenschapsraad waarin personeel en ouders evenredig zijn vertegenwoordigd. De directeur als vertegenwoordiger van het bevoegd gezag voert met de MR overleg over school specifieke zaken.

2.10 Ondersteuning

Het Onderwijsbureau Twente (ObT) is het administratiekantoor voor onze organisatie. Het ObT verzorgt de salaris- en financiële administratie. Daarnaast verleent het administratiekantoor ondersteunende diensten in het kader van personeel, financiën en huisvesting. Een Service Level Agreement vormt de basis voor deze samenwerking. Met ingang van 1 augustus 2015 heeft het ObT een mobiliteitscentrum opgericht. De KOE maakt voor alle vervangingen vanaf 1 september 2015 gebruik van het mobiliteitscentrum.

2.11 Profilering van de Stichting

Ook in het kalenderjaar 2015 heeft de KOE het onderwijs een impuls gegeven. Zij heeft op verschillende niveaus haar wortels in de maatschappij en is op diverse niveaus vertegenwoordigd. Zij is een serieuze partij in allerlei overleg en in onderhandeling met de gemeente. Het bestuur staat borg voor kwalitatief goed onderwijs en de organisatie staat goed aangeschreven. We hebben een moderne website. Deze is op verschillende niveaus toegankelijk voor het bestuur, de directies, het personeel en externen. Daarnaast bestaat er ook een blad gericht op alle ouders/verzorgers. De "KOErier" verschijnt 2 keer per jaar.

2.12 Promotie van scholen en werving van leerlingen

In eerste instantie is de promotie van scholen en werving van leerlingen een zaak van de individuele scholen. Voor elke school gelden hier andere accenten en aandachtspunten. Onder andere met het oog op promotie van de school wordt jaarlijks een schoolgids uitgebracht waarin het beleid van de school duidelijk is geformuleerd. Ook de (school)website dient ter promotie van de individuele scholen. Onze promotie zit echter vooral in de goede naam die de scholen hebben en die zich via o.a. mond tot mond reclame doorvertelt. Groei van het aantal leerlingen is ook geen doel in ons strategisch beleid. Kwalitatief goed onderwijs binnen de kaders van onze eigen (katholieke/interconfessionele) identiteit is voor ons de leidende factor. Daarnaast voelt de KOE zich verantwoordelijk voor de werkgelegenheid van haar medewerkers en wil derhalve haar marktaandeel behouden. Met een extern PR-bureau wordt er gewerkt aan een verbetering van de profilering van de scholen en de gehele KOE.

Het bestuur streeft naar een hoogwaardige kwaliteit voor het onderwijs op al haar 17 scholen. De scholen hebben allen ook een maatschappelijke functie in de wijk waar de school staat.

3.1 Onderwijskundig Beleid

Belangrijke speerpunten waaraan in 2015 gewerkt is op het gebied van onderwijskundig beleid:

- Ook in 2015 lag de onderwijskundige focus op begrijpend lezen.
- Het stichtingsbrede tabletproject kreeg een extra impuls met nog eens grote aantallen extra tablets voor de scholen. Elke school beschikt nu over minimaal 1 tablet per 6 kinderen. Deze tablets worden inmiddels intensief gebruikt in alle groepen. Daarbij hebben de voorlopers nog steeds een prominente rol.
- Op stichtingsniveau onderzoeken we andere vormen van maatwerk ondersteuning van leerlingen als mogelijke alternatieve invulling van de groepsplannen. Het betreft vooralsnog een onderzoek, dat uiteindelijk moet leiden tot een daadwerkelijke invoering van een alternatief.
- Alle scholen hebben hun schoolplan voor de komende vier jaar gereed gemaakt.

3.2 Het samenwerkingsverband 23.02

Alle zeventien scholen zijn aangesloten bij het samenwerkingsverband 23.02.

Het samenwerkingsverband is ingericht om de gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle scholen die erin participeren te benadrukken. De eindverantwoordelijkheid is neergelegd bij het bestuur van het samenwerkingsverband, waarbij de deelregio Enschede binnen de gestelde kaders zelf afspraken mag maken en daardoor een grote vorm van zelfstandigheid en verantwoordelijkheid houdt.

Als we kijken naar het ondersteuningssysteem dat we hanteren dan is er sprake van een keten van samenhangende aspecten. De keten start bij het signaleren in de basisschool van een leerling die behoefte heeft aan extra zorg. Aan de andere zijde van de keten staat het terugplaatsen van leerlingen vanuit het speciaal onderwijs/speciaal basisonderwijs in het regulier basisonderwijs. In elke schakel van deze keten is iemand (eind-)verantwoordelijk voor het goede verloop van alle activiteiten. Dit betekent dat ieder die een rol heeft in de keten kan worden aangesproken op haar deelverantwoordelijkheid en de kwaliteit ervan.

Afgelopen jaar is ook veel energie gestoken in de overgang naar het nieuw gevormde samenwerkingsverband 23.02 in Twente Zuid.

3.3 Leerlingenzorg op schoolniveau

Binnen alle scholen is tenminste één interne begeleider aangesteld die minimaal één dag ambulante tijd heeft voor die taak. De interne begeleiders hebben vier ib-dagen gehad. Tijdens deze bijeenkomsten worden de voorstellen vanuit de KOE besproken en van advies voorzien aan de directies. Daarnaast zijn onderlinge uitwisseling van informatie en scholing belangrijke onderdelen van de bijeenkomst.

3.4 Zorgplicht

In het kader van passend onderwijs moeten de schoolbesturen vanaf 2014 aan alle kinderen een passend onderwijsarrangement aan kunnen bieden.

Dit betekent dat er met onder andere het speciaal onderwijs afspraken zijn gemaakt om dit in de praktijk te kunnen verwezenlijken (de arrangementen hoeven niet altijd zelf uitgevoerd te worden). De KOE heeft verschillende trajecten in gang gezet om de draagkracht van de schoolteams te vergroten.

3.5 Prestatiebox

De middelen van de Prestatiebox zijn ingezet bij:

- Opbrengstgericht werken
  - o De start van de tweede ronde van visitatie. Op basis van het kwaliteitshandboek wordt gekeken naar de zorg in de school.
  - o Er is 1 onderzoek geweest bij een school die zwak dreigde te worden op grond van onvoldoende eindopbrengsten.
  - o Bij scholen met tegenvallende opbrengsten, zorgen m.b.t. aspecten van kwaliteit en een bijbehorend goed plan van aanpak worden extra interventies met behulp van externen gefinancierd.
  - o Er zijn begeleidingstrajecten bekostigd van niet voldoende functionerende leerkrachten.
  - o Er zijn netwerkbijeenkomsten georganiseerd voor bouwen/groepen van al onze scholen, waarbij externe expertise is bekostigd.
  - o In het kader van innovatie is er een bijdrage geleverd aan de invoering van Kurzweil op al onze scholen.
- Er heeft ondersteuning plaats gevonden m.b.t. de 2 scholen die plusklassen organiseren (ook ten behoeve van andere scholen).
- Scholen hebben substantiële bedragen beschikbaar gesteld gekregen teneinde scholing van leerkracht op HBO-plus-niveau en directies te kunnen bekostigen.
- Het gebruik van een digitaal bekwaamheidsdossier wordt bekostigd.
- Middelen cultuur zijn ingezet, o.a. voor de inkoop van het kunstmenu van de gemeente Enschede.
- Het innovatieve project m.b.t. leren met tablets in de klas werd substantieel gefinancierd.
- Ondersteuning en coördinatie t.b.v. vergroting van de kwaliteit van werken van de scholen vanuit bovenschools.

Aan bovenstaande projecten namen alle 17 scholen van de KOE deel. De hierboven beschreven activiteiten kenden in het jaar 2015 een ruim hogere last dan de baten vanuit de Prestatiebox.

A4 Personeel

In totaal zijn er in het jaar 2015 420 personeelsleden in dienst (2014: 435), waarvan 17% man en 83% vrouw is. De KOE heeft als streven het percentage mannen in de organisatie te verhogen. Een uitzondering hierop is de directiefunctie waar de verhouding man/vrouw goed in balans is.

Er werken steeds meer mensen in deeltijd. Vooral de mogelijkheden van ouderschapsverlof, bijzonder verlof voor ouderen (incl. duurzame inzetbaarheid) en overgangsrecht BAPO betekenen dat er steeds meer personeelsleden in deeltijd gaan werken.

Voor de organisatie op de scholen betekent dat steeds weer puzzelen om de formatie op goede wijze in te vullen.

Tegelijkertijd betekent veel deeltijd ook de mogelijkheid tot een flexibele inzet en geeft het invulling aan de maatschappelijke wens arbeid en zorg te combineren.

In onderstaande tabel wordt de leeftijdsopbouw van het personeel van de KOE weergegeven:

Leeftijdsopbouw KOE	
25 – 34 jaar	21 %
35 – 44 jaar	31 %
45 – 54 jaar	19%
55 – ouder	29 %

Meer personele gegevens zijn te lezen in het sociaal jaarverslag dat de KOE jaarlijks uitbrengt.

4.1 Ouderschapsverlof

Van de ouderschapsverlofregeling maakten 39 personen gebruik.

4.2 BAPO

Het totale personeelsbestand van de KOE bestaat uit 420 personeelsleden.

Van deze personeelsleden maken er 92 gebruik van Bijzonder verlof voor ouderen/DI -regeling.

Er staat nog bij 20 personeelsleden een saldo aan spaar-BAPO.

De lasten voor Bijzonder verlof/ Overgangsrecht BAPO zijn bijna 4 % van de lumpsumbaten op jaarbasis. Dit is bijna het dubbele van de norm van het Ministerie. Bij het berekenen van de bijdrage in de lumpsum voor BAPO gaat het Ministerie uit van slechts 2 %.

4.3 Werving

Het vinden van personeel voor de reguliere vacatures voor onze scholen is geen probleem. Wij hebben meer dan voldoende goede leerkrachten als invaller werkzaam, die inmiddels in de zogenaamde voorkeurgroep zitten. Zodra er geen vacaturestop meer is zijn zij de eersten die nieuwe vacatures krijgen aangeboden. Helaas zijn de perspectieven voor de eerstkomende jaren erg slecht. De combinatie van daling van leerlingenaantallen en stevige bezuinigingen (waaronder sluipende bezuinigingen, doordat de overheid onze gestegen personele lasten niet meer volledig vergoedt) maakt dat we de komende jaren onze handen vol zullen hebben om voldoende werk te hebben voor de leerkrachten die al in dienst zijn. Het vinden van tijdelijk personeel is op piekmomenten (bijv. een griepgolf) meestal geen probleem. Dit door het grote aanbod aan invallers die geen baan kunnen krijgen, omdat de arbeidsmarkt voor leerkrachten in Twente nagenoeg op slot zit. Door te blijven investeren in goed werkgeverschap hopen we onze aantrekkelijke status vast te houden, zodat we ook bij verminderd aanbod op de arbeidsmarkt voldoende goede leerkrachten aan ons kunnen blijven binden.

Ook op de komende tekorten in het management wordt proactief beleid gevoerd. Zo is er (positieve) ervaring opgedaan met de aanstellingen van “bazen van buiten” (baas van buiten het onderwijs en baas van buiten het primair onderwijs). Jongere leerkrachten worden gestimuleerd om deel te nemen aan kweekvijvertrajecten die ook door het bestuur en de scholen bekostigd worden. Daarnaast is er in samenwerking met de andere Conventbesturen de “Conventacademie” gestart. Dit is een opleiding voor (bijna) startende directeuren en middenmanagers binnen complexe organisaties.

4.4 Mobiliteit

Ieder jaar wordt via de directies van de scholen geïnventariseerd wie belangstelling heeft voor mobiliteit. De wensen van de belangstellenden voor mobiliteit zijn zoveel mogelijk gehonoreerd. Hierdoor werken wij aan de doelstelling de mobiliteit op bestuursniveau te bevorderen. In de praktijk bleek dat ondanks onze inspanningen (aandacht voor het thema in het personeelsblad de KOE-flits; inzet argumentenkaart; het jaarlijkse schrijven aan al het personeel met het verzoek mobiliteitswensen kenbaar te maken; aandacht bij functioneringsgesprekken en een jaarlijks terugkerend agendapunt voor de teamvergadering), mobiliteit slechts spaarzaam werd aangevraagd. Het formuleren en toepassen van nieuwe regels met betrekking tot afvloeiing op schoolniveau bij krimp op een school heeft in 2015 een belangrijke impuls gegeven aan de, ook vrijwillige, mobiliteit tussen scholen. Ook het creëren van de mogelijkheid om te kijken op andere scholen was bevorderlijk voor de positieve mobiliteit in 2015.

4.5 Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim over het kalenderjaar 2015 is op 7% uitgekomen. In 2014 was dit nog 7,72%, in 2013 was dat 6,57 %. In 2012 was dat 5,75 %, 2011 was dat 7,28 % en in 2010 6,56 % (cijfers op basis van berekeningen Ecare van onze Arbodienst). Het blijkt dat ondanks de extra inspanningen die we op dit gebied hebben gepleegd tot en met het schooljaar 2014-2015 er geen structureel positieve tendens was in het reduceren van ons verzuimcijfer. Desondanks heeft het tot dusver gedurende de laatste jaren ook niet geleid tot een malus. Sterker nog, over het schooljaar 2014-2015 ontvingen we zelfs nog een kleine bonus. Sinds de start van het schooljaar 2015-2016 zien we wel een substantiële positieve tendens. Onze verwachting is dat deze tendens zal doorzetten.

4.6 Scholing

Scholing op schoolniveau

Iedere school heeft een nascholingsplan waarin wordt beschreven welke nascholing er op schoolniveau en op individueel leerkrachtniveau plaatsvindt. Belangrijke thema's op schoolniveau:

- Effectieve instructie
- Taal, lezen, rekenen (onder regie van het samenwerkingsverband)
- Gedragsproblemen (onder regie van het samenwerkingsverband)
- ICT, gebruik van digiborden en inzet van tablets in de klas

Scholing Directie

Schoolplanontwikkeling, geven van feedback en het beoordelingsbeleid waren de thema's van de directie tweedaagse in 2015. Het voeren van lastige gesprekken was het thema van een trainingsdag voor directeuren en een deel van het middenmanagement. Ook werden er twee themaochtenden georganiseerd: “hoogbegaafdheid” en “begrijpend lezen”.

Opleiding bevoegdheid gymnastiek

Omdat leerkrachten die van de PABO komen niet meer automatisch bevoegd zijn tot het geven van gymnastiek in de groepen 3 t/m 8, vinden wij het noodzakelijk dat deze leerkrachten de opleiding, die deze bevoegdheid wel oplevert, volgen. De opleidingskosten zijn voor rekening van de KOE. Nieuwe personeelsleden die proactief al de opleiding hebben gevolgd voor eigen rekening, krijgen deze kosten van ons vergoed zodra ze een reguliere aanstelling bij ons hebben.

Met deze maatregelen probeert de stichting te bevorderen dat er in de toekomst leerkrachten zijn die als groepsleerkracht (een deel van) de gymlessen kunnen geven aan de kinderen. Inmiddels is er ook bekostiging mogelijk via het ministerie van OC&W.

4.7 Budget versterking management kleine scholen

Dit budget is ingezet door middel van een permanente toelage voor alle schooldirecteuren die nog geplaatst waren in salarisschaal DA.

4.8 Conciërges en administratieve krachten

Het streven is er op gericht om alle scholen van een conciërge en/of administratieve kracht te voorzien. Er is nog een aantal conciërges/administratieve krachten werkzaam binnen de ID-banen regeling. Hiervoor wordt ook nog subsidie ontvangen. Deze subsidie is echter persoonsgebonden. Alleen de (7) oudere ID-ers behouden hun recht tot aan hun pensioen. Daarnaast ontvangen we de landelijke subsidie voor OOP. Deze subsidie is voor ons van zeer groot belang om de kosten voor ondersteunende arbeid nog enigszins binnen de perken te houden. Met eigen middelen wordt een fors overig deel van de loonkosten betaald. Het besluit van het kabinet om de landelijke subsidie te verlagen is voor ons dan ook slecht nieuws.

4.9 Welzijn

In het najaar van 2012 is er een onderzoek in het kader van de RI&E uitgevoerd door onze ARBO-dienst. Het betrof zowel een materiële RI&E als een welzijnsonderzoek. De resultaten werden in 2013 gepresenteerd en besproken. De RI&E is inmiddels gevalideerd. Op zowel bovenschools als schoolniveau ligt er een plan van aanpak, dat gedurende 4 jaar wordt uitgevoerd.

4.10 Vertrouwenspersoon en klachtencommissie

Binnen de KOE kennen we een algemene vertrouwenspersoon en een specifieke vertrouwenspersoon op het gebied van seksuele intimidatie. Beide functies worden door één extern persoon uitgevoerd. Omdat dit een man betreft is er voor seksuele intimidatie ook een tweede persoon beschikbaar. Dit betreft een vrouwelijke directeur.

De stichting heeft een eigen onafhankelijke klachtencommissie.

Deze commissie kreeg in 2015 één klacht voorgelegd. De klager werd in het ongelijk gesteld.

5.1 Bouwprojecten

Triangel (dependance)

In 2015 is de (gevel)renovatie van de dependance van de Triangel met de beschikbare middelen vanuit de Gemeente Enschede gereed gekomen. De kozijnen zijn volledig gerenoveerd en het schoolplein is vernieuwd. Daarnaast zijn er nog kleinere zaken als een keuken en schoonloopmatten vervangen. Alles met als doel om nog minimaal 10 jaar op een verantwoorde wijze gebruik te kunnen maken van het gebouw.

IOK De Globe

Begin 2015 is er eindelijk uitsluitend gekomen over de huisvesting van IOK De Globe. Na jaren van onzekerheid is bekend geworden dat per het nieuwe schooljaar 2016-2017 de school zal verhuizen naar een ander pand, dat slechts enkele honderden meters verder ligt dan het huidige gebouw. Het 'nieuwe' gebouw zal echter wel eerst volledig gerenoveerd dienen te worden en hieruit zijn vanuit de Gemeente Enschede middelen beschikbaar gesteld. In de loop van 2015 zijn de voorbereidingen voor de renovatie in gang gezet en de uitvoering zal in 2016 plaatsvinden.

Nieuwbouw bestuurskantoor

In 2015 is er daarnaast begonnen met de bouw van een nieuw en eigen bestuurskantoor. Het huurcontract van het bestaande bestuurskantoor werd niet verlengd en derhalve moest er naar een alternatief worden gezocht. Er is uiteindelijk gekozen om een nieuw kantoor te bouwen in de wijk Roombeek. In het voorjaar van 2016 moet het gebouw worden opgeleverd en zal de verhuizing plaatsvinden.

Kubus

De Kubus is de in zomervakantie terug verhuisd naar hun oorspronkelijke gebouw aan de Drebbelstraat. Dit pand is volledig gerenoveerd en uitgebreid tot een prachtige wijkvoorziening met een grote sporthal, genaamd Lumen, waar zich naast 2 basisscholen ook onder andere een kindcentrum, logopediecentrum en de GGD hebben gevestigd. Lumen is gebouwd door de woningcorporaties Ons Huis en De Woonplaats en de Kubus wordt huurder van hun deel van het gebouw.

5.2 Groot onderhoud scholen

In 2015 heeft er op diverse scholen van de KOE groot onderhoud plaatsgevonden, deels nog gefinancierd met geld vanuit de Gemeente Enschede:

- De Godfried Bomans is deels voorzien van een nieuw plat dak
- Bij de Godfried Bomans is een nieuw hoger hek om het schoolplein geplaatst om het gevoel van veiligheid van de kinderen te vergroten
- De hoofdlocatie van de Triangel is in 2015 volledig van binnen geschilderd
- Bij de Gerardus is een nieuwe pompput geplaatst om het rioolafval beter af te voeren
- Bij diverse scholen is er in 2015 regulier buitenschilderwerk verricht en zijn kunststof- en aluminiumkozijnen gereinigd

5.3 Meerjaren onderhoud

De KOE heeft een voorziening groot onderhoud gevormd ter dekking van groot planmatig onderhoud. Dagelijks onderhoud wordt rechtstreeks ten laste van de exploitatierekening gebracht. De meerjaren onderhoudsvoorziening is gevormd op basis van ontvangsten uit het verleden van de gemeente vermeerderd met eigen dotaties en verminderd met uitgaven voor groot onderhoud. De hoogte van de jaarlijkse dotatie aan deze voorziening groot onderhoud is deels gebaseerd op het gebouwafhankelijk deel van de baten uit de Materiële Instandhouding van de scholen en deels op de totale begrote kosten voor (groot) onderhoud voor de komende 10 jaar en is bovenscholings vastgesteld op € 350.000. Om de kosten voor meerjaren-onderhoud goed te kunnen begroten zijn eind 2014 de meerjaren-onderhoudsrapporten geactualiseerd door de firma BouwMeester.

5.4 Overheveling buitenonderhoud en financiële verwerking

Vanaf 1 januari 2015 zijn schoolbesturen in het PO volledig verantwoordelijk geworden voor het buitenonderhoud en aanpassingen van schoolgebouwen. Hiermee worden de verantwoordelijkheden gelijk geschakeld met die in het Voortgezet Onderwijs (VO) met één uitzondering: Het VO mag onder voorwaarden investeren in nieuwbouw. Schoolbesturen in het PO mogen dit niet. De wet voorziet in een verbod hierop.

Aan de Materiële Instandhouding is € 13,33 per genormeerde m² toegevoegd op basis van het aantal leerlingen. Leegstand wordt niet bekostigd. In onderstaand overzicht worden de (financiële) gevolgen hiervan duidelijk gemaakt voor 2015:

	Aantal m ² BV	m ² x € 13,33	
Werkelijk aantal	30.321	€ 404.179	moet worden onderhouden
Genormeerd aantal	25.345	€ 337.849	wordt bekostigd
"Leegstand"	4.976	€ 66.330	'kosten' van leegstand

Bij een eventuele verdere leerlingdaling zal het tekort in de komende jaren alleen nog maar toenemen, waardoor er dan gekeken dient te worden naar alternatieven voor leegstand en / of dienen toekomstige onderhoudszaken kritisch te worden bekeken.

Er is binnen de commissie Materiële Zaken gesproken over de overheveling van het buitenonderhoud per 1 januari 2015. De commissie heeft in samenwerking met BouwMeester huisvestingadviseurs voor alle scholen een geactualiseerd meerjaren onderhoudsplan (MOP) opgesteld. Op basis van deze MOP's is een meerjarenonderhoudsplan en meerjarenonderhoudsbegroting beschikbaar op basis waarvan het buitenonderhoud de komende jaren zal plaatsvinden. De eerste grote onderhoudszaken staan voor 2016 op het programma, te weten (deels) nieuwe kozijnen bij de Godfried Bomans en de St. Jan Haaksbergerstraat.

A6 Externe relaties

6.1 Algemeen

Het bestuur, de algemeen directeur en de scholen onderhouden diverse contacten met externe instanties. Ook dit schooljaar hebben vele van deze contacten plaatsgevonden.

6.2 Het Convent, kamer PO, EOB, EJO, BOK, PIT, klankbordgroep kindcentra, POVO bestuurlijk overleg

De algemeen directeur nam deel aan verschillende netwerken.

Het Convent is een stichting waarbij de Stichting KOE zich heeft aangesloten. Het bestuur van de stichting wordt gevormd door de bovenschoolse eindverantwoordelijken van de 9, van oorsprong katholieke schoolbesturen in Twente e.o. Binnen het Convent wordt met name gesproken over beleidsontwikkelingen op langere termijn en over bestuurlijke samenwerking. Deelname aan deze stichting is overigens met behoud van autonomie als schoolbestuur. Vanuit het Convent wordt onderzocht of het creëren van een gezamenlijk mobiliteitscentrum een goed instrument zou kunnen zijn.

De kamer PO is het bestuurlijk overleg van de schoolbesturen PO en de gemeente Enschede. In dit overleg bespreken de gemeente Enschede en de drie grote schoolbesturen relevante zaken voor het primair onderwijs in Enschede.

Het EOB (Enschedees Onderwijs Beraad) is het wettelijk overleg tussen de gemeente en alle schoolbesturen in Enschede. Onderdeel van dit overleg is o.a. het Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO), waar de afspraken met de gemeente over onderwijshuisvesting gemaakt worden. In de BOK (Basis op Kop) werken de schoolbesturen van het primair en speciaal onderwijs in Enschede samen voor een goede ICT-infrastructuur, maar ook goed ICT-onderwijs op de scholen. De algemeen directeur van de Stichting KOE is voorzitter van het bestuur van de BOK. Een belangrijke realisatie vanuit deze stichting was de aansluiting op glasvezel van alle Enschedese scholen. In het Platform Identiteit Twente (PIT) zitten diverse vertegenwoordigers op het gebied van (katholieke) identiteit in Twente. Zij wisselen informatie uit van de identiteitsonderwerpen die binnen de diverse stichtingen en instellingen gaande zijn. Dit met het doel te komen tot betere afstemming. Namens het Convent zit de algemeen directeur van de Stichting KOE in het PIT.

In de stuurgroep kindcentra zitten de schoolbesturen PO, de gemeente en de organisaties voor kinderopvang, buitenschoolse opvang en peuterspeelzalen in Enschede samen aan tafel. Binnen een kindcentrum werken de scholen van dat centrum samen met bij voorkeur 1 organisatie die geïntegreerd peuterspeelzaalwerk en kinderopvang combineert met de buitenschoolse opvang. POVO bestuurlijk overleg is het bestuurlijk overleg tussen PO en VO over een goede overgang van de leerlingen.

6.3 Opleidingscentra (PABO, MBO-opleidingen)

De individuele scholen hebben ook dit jaar regelmatig contact gehad met allerlei opleidingscentra. Studenten van de PABO's uit (vooral) Hengelo en (soms) Deventer maar ook van opleidingen voor onderwijs - en klassenassistent, ICT-medewerkers en sportopleidingen lopen stage op de basisscholen. De goede contacten zijn belangrijk omdat de opleidingscentra de collega's voor de toekomst opleiden. Ook op bovenschools niveau is er het afgelopen jaar contact geweest.

Samen met de PABO Hengelo en een aantal schoolbesturen maakt de Stichting KOE deel uit van Opleiden In De School (OIDS). Dit naar aanleiding van het Convenant opleidingsscholen dat afgesloten is tussen PABO en een groot aantal schoolbesturen. Naast een reguliere subsidie die ten goede komt aan de drie opleidingsscholen die de Stichting KOE inmiddels telt profiteert de Stichting KOE ook van een in 2013 gehonoreerde aanvraag van een grootschalig stimuleringsproject binnen OIDS. Dit is een traject van 4 jaar. KOE is penvoerder van beide trajecten.

6.4 Onderwijsinspectie

In 2015 hadden De Paulus en de Troubadour een regulier inspectiebezoek. Er is één overleg geweest tussen het bestuur (bovenschools management) en de inspectie.

6.5 AVS, Bond KBO en PO-raad

Het afgelopen jaar zijn er regelmatig contacten geweest met de vakorganisatie AVS en de besturenorganisatie Bond KBO. De besturenorganisatie Bond KBO is regelmatig geraadpleegd voor adviezen op het gebied van rechtspositie, huisvesting en beleidsplannen. De Stichting KOE is ook lid van de PO-raad. Ook met deze raad zijn de contacten steeds frequenter.

6.6 Gemeente

Overleg met de gemeente (Enschede) vindt met grote regelmaat plaats. Daartoe zijn er reguliere overleggen (EOB, PO-kamer, stuurgroep kindcentra, POVO-overleg, stuurgroep duurzame scholen), maar ook heel veel andere overleggen op allerlei terreinen (huisvesting, brede school, passend onderwijs, ICT, duurzaamheid, verordeningen, VVE, gesubsidieerde arbeid).

A7 Studieresultaten

De gegevens met betrekking tot eindopbrengsten (CITO-eindtoets) en tussentijdse opbrengsten (CITO LVS) worden jaarlijks ter beschikking van de inspectie gesteld. Deze rapportage levert bij enkele scholen zorg met betrekking tot de resultaten van het onderwijs. Daar waar nodig vindt nader onderzoek plaats. Dit onderzoek vindt plaats op grond van een inmiddels vastgesteld protocol op initiatief van zowel de algemene directie als de directie van de school.

Er vindt een jaarlijkse analyse plaats door de coördinator van ons samenwerkingsverband met betrekking tot de tussenopbrengsten van taal/lezen en rekenen. Deze analyse geeft voor de scholen voldoende gegevens voor een verdere ontwikkeling van hun onderwijskundige aanpak op het gebied van taal/lezen/rekenen. Deze analyses geven geen aanleiding tot grote zorg, wel tot het leggen van accenten op deelgebieden.

Brin nr.	IC Tabel gecorrigeerd voor Gemiddeld Leerling Gewicht Vanaf 2012 LG tabel	2012	2013	2014	2015
06LX	St. Liduina	536.7	538.3	536.1	542,2
15MK	Dr. Ariëns	-	-	-	-
19LD	Gerardus	536.4	536.2	532.8	532,9
19LU	De Regenboog	539.2	534.7	529.1	534,4
19MF	De Troubadour	531.8	537.9	535.2	535,5
19MN	De Kubus	532.2	526.0	531.9	525,5
19MY	St. Jan	531.2	536.3	532.7	533,5
19NB	Alfonsus	535.2	536.5	535.1	538,1
19NE	De Windroos	527.4	530.7	529.5	535,3
19NH	Bonifatius	532.6	543.2	537.2	539,5
19NM	Paus Joannes	534.6	536.8	528.7	537,0
19NM	Marcellinus	537.6	534.4	538.9	538,3
19NP	Paulus	535.1	534.7	532.4	535,7
19NS	De Toermalijn	528.7	528.6	530.2	530,0
19NS	IOK De Globe	-	-		-
19NV	De Triangel	536.4	535.5	538.5	535,5
19OB	Godfried Bomans	534.5	534.9	530.2	536,0
19OF	Wethouder v.d. Heijden	535.4	530.5	533.8	538,3
26AH	De Eschmarke	540.2	539.6	536.2	533,6

De Menkoren heeft in 2015 ook meegedaan met de eindtoets, score: 531,4. Score is onvoldoende.

A8 Financiën

In dit hoofdstuk worden de balans, exploitatie, kengetallen en risicoanalyse over het boekjaar 2015 gepresenteerd en afgezet tegen de begroting 2015 en de realisatie van 2014.

Een slechte financiële positie zou uitgangspunten in de weg kunnen staan. Een te sterke toename van de financiële reserves (een te goede financiële positie) kan er echter weer toe leiden dat het gevoel wordt versterkt dat de stichting te weinig middelen inzet ten gunste van het onderwijs. Hiertoe heeft de Commissie Don een kengetal, te weten de kapitalisatiefactor, in het leven geroepen. Deze geeft aan in welke mate het kapitaal (lees: totaal vermogen) wordt benut voor de vervulling van taken (lees: geven van onderwijs). In de loop van dit hoofdstuk zal hier verder op worden ingegaan.

Balans (geconsolideerd)

Activa	31-12-2015	31-12-2014	Passiva	31-12-2015	31-12-2014
Materiële vaste activa	3.530.776	3.174.313	Reserves	8.454.523	8.560.561
Vorderingen	1.846.746	2.045.913	Voorzieningen	1.415.659	1.113.320
Effecten	2.063.053	2.133.236	Kortlopende schulden	3.774.700	3.654.725
Liquide middelen	6.204.307	5.975.144			
Totaal activa	13.644.882	13.328.606	Totaal passiva	13.644.882	12.328.606

Kengetallen als solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit (en weerstandsvermogen) geven mede inzicht in de continuïteit van de organisatie en zijn ook van belang wanneer het schoolbestuur plannen heeft om forse investeringen te doen. Deze kengetallen zijn 'slechts' een momentopname, berekend naar de in de jaarrekening vastgelegde situatie per 31 december.

Niet het statische beeld van een kengetal, maar vooral de trendmatige ontwikkeling van de kengetallen over meerdere jaren is essentieel. Voor de meeste kengetallen heeft de KOE nog geen minimum streefwaarde bepaald. Op basis van de te formuleren streefwaarden en de werkelijke performance zal het financiële beleid verder ontwikkeld dienen te worden. Het Ministerie heeft naar aanleiding van de resultaten van de Commissie Don reeds enkele streefwaarden geformuleerd. Deze zijn bij het beoordelen van de waarden mede als leidraad genomen.

Liquiditeit

De liquiditeit geeft aan in hoeverre de instelling op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. Definitie: De verhouding tussen de vlottende activa (liquide middelen en vorderingen) en de kortlopende schulden.

Kengetal 2015:	2,68
Kengetal 2014:	2,78
Kengetal 2013:	2,89
Kengetal 2012:	2,36

De liquiditeit was tot en met 2012 licht dalend. Door de extra Rijksbijdragen ter hoogte van € 955.000, die in december 2013 zijn ontvangen en waar geen directe uitgaven tegenover stonden, is de liquiditeit eind 2013 met ruim 20% gestegen. In 2014 en 2015 is het beeld van een dalende liquiditeit doorgezet. De liquiditeitsratio geeft aan dat 2,68 keer kan worden voldaan aan de uitstaande kortlopende schulden, bestaande uit het crediteurensaldo, nog te betalen (salaris)posten en de overlopende passiva. De KOE heeft op 31 december 2015 de beschikking over € 8.267.360 aan liquide middelen (inclusief effecten) en heeft daarnaast € 1.846.746 openstaan aan nog te ontvangen bedragen. Dit laatste bedrag is binnen één jaar opeisbaar, waardoor kan worden voldaan aan de openstaande schulden die binnen één jaar voldaan moeten zijn, te weten € 3.774.700.

Het Ministerie geeft als grenzen voor de liquiditeit 0,5 en 1,5 aan, wat betekent dat de KOE zich daar nog ruim boven bevindt.

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft de verhouding aan tussen eigen en vreemd vermogen en verschaft dus inzicht in de financieringsopbouw. Ze geeft ook aan in hoeverre de instelling op langere termijn aan haar verplichtingen kan voldoen.

Definitie: Eigen vermogen (exclusief voorzieningen) gedeeld door het totale vermogen (balanstotaal).

Kengetal 2015	62%
Kengetal 2014:	64%
Kengetal 2013:	66%
Kengetal 2012:	59%

De solvabiliteitsratio geeft aan dat 62% van het totale vermogen uit eigen vermogen (reserves) bestaat. Dat houdt in dat 38 % van het totale vermogen gefinancierd wordt met vreemd vermogen. Aan de door het Ministerie vastgestelde ondergrens van 30% voor de solvabiliteit wordt hiermee ruimschoots voldaan.

Rentabiliteit

De rentabiliteit geeft aan of er sprake is van een positief dan wel negatief bedrijfsresultaat in relatie tot de totale baten.

Definitie: Resultaat uit gewone bedrijfsvoering gedeeld door de totale baten.

Kengetal 2015:	-0,43%
Kengetal 2014:	1,16%
Kengetal 2013	0,58%
Kengetal 2012:	-2,32%

De rentabiliteit geeft aan hoeveel procent van de bate als resultaat wordt behaald. Op een bate (incl. financiële baten) van € 24.599.442 heeft de KOE een negatief resultaat van € 106.038 behaald. Dit negatieve resultaat is -0,43% van de baten. Anders geformuleerd betekent dit dat 100,43% van de baten direct is besteed aan de doelen van de organisatie.

De ondergrens en bovengrens van het ministerie zijn 0% en 5%. Daarnaast is er een signaleringsgrens wanneer de rentabiliteit 3 jaar achtereen negatief is. Met een rentabiliteit van -0,43% (maar een positieve rentabiliteit in 2013 en 2014) scoort de KOE dus binnen de normen vanuit het Ministerie.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft een beeld hoe solide de financiële positie van de Stichting KOE is. Het weerstandsvermogen geeft daarmee inzicht om niet voorziene financiële tegenvallers (risico's) in het begrotingsjaar op te vangen met de hiervoor gereserveerde financiële middelen (weerstandscapaciteit). Het weerstandsvermogen van de KOE is van 24% in 2014 afgenomen naar 21% in 2015, maar volgens de normen van het primair onderwijs ruim voldoende om financiële tegenvallers op te vangen.

Kengetal 2015:	21%
Kengetal 2014:	24%
Kengetal 2013	21%
Kengetal 2012:	22%

Kapitalisatiefactor

De kapitalisatiefactor geeft de verhouding aan tussen het totale vermogen (actiefzijde van de balans) minus gebouwen en terreinen en de totale baten. Het geeft aan of onderwijsinstellingen een deel van het kapitaal niet of inefficiënt benutten voor de vervulling van hun taken.

Nadat in 2009 de Commissie Don de kapitalisatiefactor heeft geïntroduceerd in het PO en de eerste resultaten van onderzoeken hierover aan de hand van de jaarrekeningen over 2009 van de schoolbesturen bekend zijn geworden, heeft het Ministerie in februari 2010 brieven verstuurd waarin

de schoolbesturen zijn geïnformeerd over hun financiële positie volgens het beoordelingskader van de Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen (CVO).

Hieruit is gebleken dat de KOE een (te) hoge kapitalisatiefactor had volgens de gehanteerde maatstaven. De bovengrens in het PO bedraagt 35% voor grote instellingen (vanaf € 8 miljoen jaarlijkse baten). De kapitalisatiefactor van de KOE bedraagt op 31 december 2015 55% (2014: 55%) wat betekent dat deze nog boven de grens van het Ministerie ligt.

Inmiddels is dit onderzoek afgerond en is het financieel beoordelingskader verder ontwikkeld. Een belangrijk nieuw inzicht is dat de hoogte van de financiële buffer, een onderdeel van de kapitalisatiefactor, een nog beter indicatie geeft van de middelen die nog niet zijn ingezet voor het onderwijsproces dan de kapitalisatiefactor zelf. Hieronder is in een tabel de financiële positie van de Stichting KOE in beeld gebracht en zijn de relevante kengetallen opgenomen. Daarbij zijn ook de financiële buffer, de financieringsfunctie en de transactiefunctie als kengetallen gebruikt.

	Bovengrens	2013	2014	2015
Bedrag / % kapitalisatiefactor	35%	50%	55%	55%
-/-Bedrag / % financieringsfunctie	n.v.t.	14%	16%	18%
-/-Bedrag / % transactiefunctie	n.v.t.	13%	15%	15%
= Bedrag / % beschikbare (financiële) buffer	5% *1	23%	24%	22%

*1 Voor grote schoolbesturen in het PO en VO wordt een bovengrens van 5% gehanteerd.

In april 2011 heeft het Ministerie aangekondigd dat de KOE, als gevolg van de hoge kapitalisatiefactor in een onderzoek wordt betrokken. Eind 2011 is de stichting hierover geïnformeerd middels een brief en een informatiebijeenkomst in Zwolle, door de Inspectie van het Onderwijs georganiseerd. De Stichting KOE heeft vervolgens in 2012 een vragenlijst moeten invullen waarin, onderbouwd met financiële stukken, het (financiële) beleid voor de komende jaren toegelicht diende te worden. Doel hiervan is om te laten zien dat de kapitalisatiefactor zich de komende jaren richting de grenswaarde zal bewegen en dat de beschikbare middelen ten gunste van het onderwijsproces zullen worden ingezet. Het beleid van de KOE om vanaf 2010 de komende jaren bewust, maar verantwoord, in te teren op de reserves heeft de afgelopen 5 jaar in totaal naast extra mogelijkheden in de formatiesamenstelling en de investeringen reeds een afname van de financiële buffer opgeleverd. De laatste 2 jaren stagneerde deze daling echter door onverwachte incidentele baten in 2013 en 2014 vanuit het Rijk en het in 2014 opgeheven Samenwerkingsverband. In 2015 is de financiële buffer wel weer afgenomen met 2%.

Investeringen

Inventaris, apparatuur en hulpmiddelen van € 500 of meer worden geactiveerd, hetgeen met zich meebrengt dat de jaarlijkse afschrijvingsbedragen in de exploitatie worden opgenomen. Aanschaffingen beneden dit bedrag worden rechtstreeks in de exploitatierekening verantwoord.

De volgende afschrijvingspercentages worden gehanteerd:

- Gebouwen/gebouwdelen	2,50 - 5,00	%
- Kantoormeubilair	5,00	%
- Schoolmeubilair	5,00	%
- Inventaris en apparatuur	10,00	%
- ICT	20,00	%
- Leer- en hulpmiddelen	12,50	%

De waarde van de materiële vaste activa is gedurende het kalenderjaar 2015 gestegen met € 356.463 tot een totaalbedrag van € 3.530.776. Deze stijging werd veroorzaakt door de investering in het nieuwe bestuurskantoor, dat ultimo 2015 nog niet gereed was, maar wel reeds voor ruim € 500.000 op de balans staat (in uitvoering).

In het volgende overzicht worden per categorie de investeringen van 2015 vergeleken met de begroting 2015 en met de realisatie van 2014.

Investeringsoverzicht	Realisatie 2015	Begroting 2015	Vershil Realisatie-begroting	Realisatie 2014	Vershil 2015-2014
	€	€	€	€	€
Gebouwen/gebouwdelen	527.682	-	527.682	-	527.682
Kantoormeubilair	-	-	-	-	-
Schoolmeubilair	21.916	6.000	15.916	60.469	-/ 38.553
Inventaris en apparatuur	23.075	45.000	-/ 21.925	30.382	-/ 7.307
ICT	231.593	370.190	-/ 138.597	338.996	-/ 107.403
Leer- hulpmiddelen	203.033	483.702	-/ 280.669	148.057	54.976
Totaal investeringen	1.007.299	904.892	102.407	577.904	429.395

De totale gerealiseerde investeringen zijn ruim € 100.000 hoger dan begroot en bijna € 430.000 hoger dan in 2014. De investering in het nieuwe bestuurskantoor is pas in 2016 begroot, want dan is het kantoor gereed en zal er worden afgeschreven.

De investeringen in met name ICT en Leer- en hulpmiddelen zijn in 2015 ruim achter gebleven bij de begroting. Enkele (grote) scholen hebben begrote investeringen voor 2015 in ICT uitgesteld naar 2016, waaronder de aanschaf van digiborden.

Ook worden steeds meer methodes niet meer volgens de traditionele wijze aangeschaft middels boeken die 8 jaar mee moeten gaan, maar middels jaarlijkse licenties. De kosten van licenties zijn in 2015 € 60.000 hoger uitgekomen dan begroot, wat dit beeld bevestigt. Er zal in de begroting nog beter moeten worden ingeschat of toekomstige methodes middels een investering voor 8 jaar of middels een jaarlijkse licenties worden aangeschaft.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen van Stichting KOE is per saldo van € 8.560.561 op 31 december 2014 gedaald tot € 8.454.523 per 31 december 2015 als gevolg van een negatief resultaat van € 106.038 in 2015.

Voorzieningen

De stand van de voorziening voor groot onderhoud is in 2015 gestegen met € 313.021 en bedraagt op balansdatum 31 december 2015 € 1.225.812. Gezien de hoogte van de voorziening is in 2015 gekeken naar scenario's om deze naar een passend niveau af te bouwen. Mogelijkheden zijn om de jaarlijkse dotatie te verlagen of extra te gaan investeren in bijvoorbeeld schoolpleinen of duurzaamheid. De keuze hierin is mede afhankelijk geweest van de uitkosten van de geactualiseerde meerjarenonderhoudsplannen van de firma BouwMeester en de gevolgen van de wetswijziging overheveling van de taken en verantwoordelijkheden voor het buitenonderhoud per 1 januari 2015. Uiteindelijk is besloten om in 2016 te starten met een pilotproject om bij de Godfried Bomans het schoolplein te vernieuwen. Daarnaast wordt er bij de St. Jan geïnvesteerd in een upgrading en uitbreiding van het gebouw, bovenop de uitkomsten van het MOP van deze school.

De stand van de voorziening jubilea is op 31 december 2015 aangepast aan het nieuwe aantal FTE's op balansdatum bij een verplicht forfaitair bedrag per FTE van € 620. Door een dotatie van € 32.391 en een onttrekking van € 39.257 bedraagt de stand van deze voorziening nu € 189.847.

De voorziening Sparen ADV is door een onttrekking van € 3.816 in 2015 gedaald naar nihil per 31 december 2015. Deze voorziening betrof de rechten van een personeelslid die in het verleden ADV-uren heeft opgespaard en deze later heeft opgenomen. E zijn vooralsnog geen nieuwe personeelsleden die hebben aangegeven hiervan gebruik te willen maken.

Exploitatie (geconsolideerd)

Het werkelijke negatieve resultaat over het kalenderjaar 2015 bedraagt € 106.038, terwijl er een negatief resultaat van € 803.119 is begroot. Extra ontvangen baten en voordelen in de kosten zijn in overleg met het bestuur in 2015 aangewend om het tekort ten opzichte van de begroting te doen afnemen. Ten opzichte van het jaar 2014 is het resultaat met € 386.444 verslechterd. Hierna wordt ingegaan op de verschillen en worden deze verklaard:

	Realisatie 2015 €	Begroting 2015 €	Vershil Real-Begr. €	Realisatie 2014 €	Vershil 2015-2014 €
Baten					
Rijksbijdragen OCW	23.510.845	22.717.641	793.204	22.566.252	944.593
Overige overheidsbijdragen	510.244	493.011	17.233	671.583	-/- 158.948
Overige baten	469.716	89.994	379.722	814.647	-/- 344.931
Totaal Baten	24.490.805	23.300.646	1.190.159	24.050.091	440.714
Lasten					
Personeelslasten	20.583.328	20.054.124	529.204	20.402.617	180.711
Afschrijvingen	650.836	673.347	-/- 22.511	672.892	-/- 22.056
Huisvestingslasten	1.719.526	1.810.632	-/- 91.106	1.411.514	308.012
Overige lasten	1.708.673	1.669.262	39.411	1.858.145	-/- 145.295
Totaal Lasten	24.662.363	24.207.365	454.998	24.340.991	321.372
Saldo baten en lasten	-/- 171.558	-/- 906.719	735.161	-/- 290.900	119.342
Financiële baten en lasten					
Financiële baten	108.637	110.000	-/- 1.363	143.653	-/- 35.016
Financiële lasten	10.941	6.400	-/- 4.541	10.578	-/- 363
Waardemutaties effecten	-/- 32.176	-	-/- 32.176	75.984	-/- 108.160
Saldo fin. baten en lasten	65.520	103.600	-/- 38.080	209.059	-/- 143.539
Bijzondere baten	-	-	-	362.247	-/- 362.247
Exploitatieresultaat	-/- 106.038	-/- 803.119	697.081	280.406	-/- 386.444

Rijksbijdragen OCW

De gerealiseerde Rijksbijdragen OCW waren in 2015 € 793.204 hoger dan begroot en € 944.593 hoger dan in 2014. De verschillende oorzaken betreffen:

1. Extra bekostiging akkoorden	€	400.000
2. Indexatie bekostiging	€	335.000
3. Personele en materiële groeimiddelen	€	120.000
4. Subsidie 1 ^e opvang vreemdelingen (IOK)	€	60.000
5. Resultaat gelden Samenwerkingsverband (zorg)	€	-/- 122.000
Totaal extra gerealiseerde Rijksbijdragen OCW	€	793.000

1. De extra gelden vanuit het Herfstakkoord, Nationaal Onderwijsakkoord en Bestuursakkoord, die middels een ophoging van de budgetten voor personele bekostiging en P&A zijn toegekend en die niet waren begroot. Dit betreft een bedrag van ongeveer € 400.000. In 2014 is ook al een deel, te weten € 145.000, ontvangen vanuit de subsidie jonge leerkrachten.
2. Verder heeft er een indexatie van de bekostiging over het schooljaar 2014-2015 plaatsgevonden van € 40.000, die niet was begroot en is de bekostiging in november 2015 wederom verhoogd met € 295.000 als uitvloeisel van de afspraken uit het loonruimteakkoord en de indexatie van de personele bekostiging 2015-2016. Het personeel kreeg namelijk in december 2015 met terugwerkende kracht vanaf 1 september 2015 1,25% salarisverhoging en éénmalig € 500 per fte.
3. De gedurende het schooljaar 2014-2015 toegewezen personele en materiële groeimiddelen ad respectievelijk € 110.000 en € 10.000. Deze waren niet voorzien en in 2014 was dit een totaalbedrag van € 95.000.
4. Door de explosieve groei van het aantal leerlingen bij IOK de Globe in 2015 is ook de bijbehorende subsidie eerste opvang vreemdelingen toegenomen met € 60.000 en hiermee verdubbeld en opzichte van de begroting.
5. In 2015 is voor het eerst de commissie zorg met alle bijbehorende budgetten vanuit het nieuwe Samenwerkingsverband en alle verrekeningen met de scholen in de begroting opgenomen. Mede door een afname van het aantal voormalig LGF-leerlingen zijn de middelen, die begroot waren op de aantallen uit het verleden lager uitgekomen.

Ten opzichte van 2014 zijn de Rijksbijdragen met € 944.593 gestegen. Dit is ondanks de leerlingdaling grotendeels het gevolg van de extra budgetten zoals ook in vergelijking met de begroting is genoemd. Ook heeft per 1 januari 2015 de overheveling buitenonderhoud plaatsgevonden, waardoor de budgetten hiervoor van Gemeente naar schoolbestuur zijn gegaan. Dit betekende in 2015 een ophoging van de Materiële Instandhouding van in totaal € 340.000.

Overige overheidsbijdragen

De overige overheidsbijdragen zijn € 17.000 hoger dan begroot.

De grootste oorzaak betreft de vergoeding van ruim € 30.000 voor de schade als gevolg van de kelderbrand die in 2014 al bij de Triangel heeft plaatsgevonden. Ook de vergoedingen voor ID-banen en de schakelklassen zijn hoger uitgekomen.

Wel is de bijdrage van de gemeente Enschede voor de exploitatie van IOK De Globe € 40.000 lager uitgekomen, doordat de overige (rijks) baten hoger zijn uitgekomen dan was ingeschat en de gemeentelijk bijdrage als sluitpost op de totale exploitatie van de school wordt.

Vergeleken met 2014 zijn de totale gemeentelijke bijdragen € 160.000 lager.

In 2014 was de totale omzet uit het project Basis 053 € 143.000, maar in 2015 is deze subsidie door de gemeente grotendeels afgebouwd en zijn de baten en lasten niet meer via de exploitatie verwerkt zoals in eerder jaren wel gebeurde.

Overige baten

De overige baten zijn € 380.000 hoger dan begroot, maar € 345.000 lager dan in 2014

De baten uit verhuur zijn € 50.000 hoger uitgekomen door extra verhuur. Daarnaast is er € 58.000 meer uit detachering gerealiseerd door de verlenging van een detacheringsovereenkomst voor 2015-2016 en een tijdelijke uitleen van twee personeelsleden aan 't Roessingh en het Bonhoeffer College.

In de begroting van 2015 is zoals eerder genoemd voor het eerst de commissie zorg met alle budgetten opgenomen. Hierbij is een veiligheidsmarge ingebouwd, om tegenvallers in de bekostiging op te kunnen vangen. Deze hebben zich echter niet voorgedaan, wat een meevaller van ruim € 270.000 betekent. Dit voordeel wordt deels genivelleerd door het negatieve resultaat op de Rijksbijdrage van de commissie zorg (€ 122.000).

Tot 1 augustus 2014 werden de bijdragen vanuit het Samenwerkingsverband bij de overige baten verantwoord, maar vanaf die datum dient dat onder de Rijksbijdragen te geschieden. Deze verschuiving van gelden over de periode van 7 maanden (jan-jul 2014) bedraagt € 350.000.

Personele lasten

Wanneer we de begroting en de realisatie van de personele lasten vergelijken dient een onderscheid gemaakt te worden tussen de loonkosten en de overige personele lasten, waaronder nascholing, loonkosten derden, P&A en ARBO. De totale overschrijding op de personele lasten in 2015 ten opzichte van de begroting bedroeg bijna € 530.000, en vergeleken met 2014 zijn deze met € 180.000 toegenomen. Deze overschrijding wordt grotendeels (€ 491.000) veroorzaakt door een toename van de loonkosten en wordt hieronder als volgt toegelicht:

1. Toename aantal wtf:

Voor de formatie 2015-2016 zijn er een aantal mensen aangenomen binnen de KOE, meer dan het natuurlijk verloop in deze periode. Grotendeels voor interne vervangingen en om meer formatie toe te delen ingeval van knelpunten en bij groei als gevolg van instroom. Dit betreft in totaal ruim 3,5 fte en deze extra lasten zijn te rechtvaardigen en kunnen voor een deel worden bekostigd uit de in 2015 toegekende (personele) groeimiddelen. Daarnaast is er in 2015 extra formatieve inzet middels detacheringen gerealiseerd voor een bedrag van € 58.000.

2. Resultaat op vervangingen:

Het feit dat de uitkering van het UWV bij zwangerschap gemiddeld slechts 78% van de salariskosten dekt, terwijl er met 100% is gerekend betekent een kostenpost van ongeveer € 30.000 in de jaarrekening 2015.

3. Aanpassing werkgeverspremies:

De pensioenpremies over 2015 zijn 1,8% lager dan begroot, dit levert een kostenvoordeel voor SKOE op van € 205.000.

Ook is de premie Vervangingsfonds per 1 januari 2015 verlaagd van 7,7% naar 6,5% en per 1 augustus 2015 verder verlaagd naar 6,0%. In de begroting was voor het gehele jaar van 7,7% uitgegaan, wat een besparing oplevert van € 102.000.

4. Loonsverhogingen (CAO):

Met de periodieke loonsverhogingen van personeel dat nog niet in de top van hun schaal zit is in de begroting rekening gehouden en dit levert dus slechts hogere kosten op vergeleken met de realisatie van 2014.

Wel is er in de nieuw ingevoerde CAO voor het Primair Onderwijs een loonsverhoging per 1 september 2015 van 1,25 % overeengekomen evenals een éénmalige uitkering van € 500 bij een fulltime dienstverband. De kosten hiervan zijn in 2015 in totaal ongeveer € 270.000.

Ook is de uitkering "dag van de leraar" in 2015 éénmalig verhoogd met € 328 bij een fulltime dienstverband, wat voor SKOE een extra kostenpost betekent van € 130.000.

De overige personele lasten laten een overschrijding van € 39.000 zien ten opzichte van de begroting, maar ten opzichte van 2014 zijn deze kosten € 175.000 lager.

De reiskosten laten door de jaren heen een constant beeld zien en zijn ook goed begroot.

De kosten van scholing zijn 20% lager uitgekomen dan begroot en in 2014, maar bij P&A is door de scholen en bovenscholen de begroting goed gevolgd.

In 2015 is er ruim € 50.000 meer uitgegeven aan Arbo-dienstverlening dan begroot en € 30.000 meer dan vorig jaar door een toename van het aantal begeleidingstrajecten van leraren. Hier staan grotendeels wel subsidies tegenover, die bij de overige baten zijn verantwoord.

Tot slot is er over het jaar 2014 een naheffing van de Belastingdienst geweest, vanwege te weinig afgedragen premies, wat hier een "kostenpost" van € 50.000 betekent (die anders middels de salarissen was afgedragen, dus eigenlijk slechts een verschuiving van geld). In 2015 heeft dit niet plaatsgevonden.

Afschrijvingen

De afschrijvingen zijn in 2015 zowel ten opzichte van de begroting als in vergelijking met 2014 € 22.000 lager uitgekomen.

Op het gebied van ICT hebben enkele grote scholen hun begrote investeringen uitgesteld naar 2016 en de onderschrijding op investeringen in methodes van € 280.000 is het gevolg van een trend om geen traditionele methodes voor 8 jaar aan te schaffen, maar flexibel en innovatief te blijven door dit middels jaarlijkse licenties te doen. De kosten van licenties zijn dan ook € 60.000 hoger dan begroot. Vanaf 2016 is deze overgang beter in de begroting opgenomen.

De afschrijvingen op het nieuwe bestuurskantoor zullen pas na het gereedkomen in 2016 in de exploitatie worden meegenomen.

De daling van de afschrijvingen ten opzichte van 2014 wordt veroorzaakt, doordat digiborden voorheen in 5 jaar zijn afgeschreven, terwijl ze in werkelijkheid langer in gebruik blijven.

Huisvestingslasten

Per 1 januari 2015 zijn de verantwoordelijkheden en budgetten voor buitenonderhoud overgeheveld van de gemeentes naar de schoolbesturen. Vanaf 2015 is hiervoor door de KOE een extra dotatie aan de onderhoudsvoorziening gedaan van € 338.000 ten opzichte van 2014.

De overige onderdelen, waaronder schoonmaak, onderhoud, huur, heffingen en overig hebben zich gedurende het jaar nagenoeg volledig ontwikkeld conform begroting en ook in vergelijking met 2014.

Slechts op de energielasten (en water) is een onderbesteding van € 86.000 gerealiseerd en ook ten opzichte van 2014 zijn deze € 42.000 lager uitgekomen.

De redenen hiervoor zijn naast dat er voorzichtig is begroot een relatief zachte winter, enkele creditfacturen vanuit 2014 en de in de loop van 2014-2015 getroffen energiebesparende maatregelen op enkele scholen waaronder zonnepanelen en een pelletkachel.

Overige lasten

Het budget van de overige lasten is in 2015 met bijna € 40.000 overschreden.

De administratie- en beheerslasten, waar de kosten van het administratiekantoor met bijna 80% de grootste component vormt, zijn € 36.000 lager dan begroot en even hoog als in 2014.

Op de internetkosten en overige beheerslasten is ruim € 30.000 minder uitgegeven en ook de telefoonkosten kwamen € 5.000 lager uit.

Bij de kosten voor inventaris en apparatuur is een duidelijke overschrijding op de ict-verbruikskosten en licenties ontstaan van € 60.000. Zoals eerder bij de afschrijvingen genoemd ligt hier een causaal verband met de lagere investeringen in methodes. Ook ten opzichte van 2014 is er een stijging van licentiekosten te zien.

De overige lasten zijn tot slot € 20.000 hoger dan begroot, maar € 150.000 lager dan in 2014.

Op de volgende posten zijn significante overschrijdingen geweest:

- Verbruiksmateriaal € 18.000 door onder andere extra uitgaven, bekostigd vanuit de ontvangen materiële groeisubsidie
- Kopieerkosten door overbestedingen bij met name de Dr. Ariënschool en de Toermalijn

Vergeleken met 2014 zijn er in 2015 op de schoolse en buitenschoolse activiteiten slechts de reguliere schoolse en buitenschoolse activiteiten begroot. In de realisatie 2014 en de jaren ervoor waren hier ook de lasten van enkele andere al dan niet geoordeelde subsidies opgenomen, waar derhalve ook hogere baten tegenover staan. Hiervan was het project Basis 053 met € 143.000 de grootste. Deze subsidie vanuit de Gemeente Enschede is in 2015 flink teruggeschroefd en derhalve zijn de lasten (en baten) in 2015 via de balans verwerkt.

Financiële baten en lasten

De rentebaten zijn in 2015 conform begroting uitgekomen, maar door de lagere rentetarieven op de spaarrekening € 35.000 lager dan in 2014.

Door een negatief rendement op de Schretlen-portefeuille heeft er in 2015 een afboeking op het resultaat plaatsgevonden van € 32.000, terwijl dit in 2014 nog een positief resultaat van € 76.000 was.

Bijzondere baten

In 2014 is er een incidentele bijzondere bate van € 362.247 ontvangen, door de overheveling van het eigen vermogen van het oude opgeheven Samenwerkingsverband, dat vanaf 1-8-2014 onder de KOE valt na de invoering van Passend Onderwijs.

Begroting 2016

Exploitantiebegroting	Begroting 2015	Begroting 2016
Baten		
(Rijks)bijdragen OC&W	22.717.641	23.868.614
Overige overheidsbijdragen	493.011	517.865
Overige baten	89.994	217.796
Totaal baten	23.300.646	24.604.275
Lasten		
Personele lasten	20.054.124	20.644.615
Afschrijvingen	673.347	679.699
Huisvestingslasten	1.810.632	1.825.140
Overige instellingslasten	1.669.262	1.717.280
Totaal lasten	24.207.365	
Saldo baten minus lasten	-/- 906.719	-/- 262.460
Saldo financiële baten en lasten	103.600	55.500
Saldo exploitatie	-/- 803.119	-/- 206.960

Het begrote geconsolideerde exploitatieverlies van de St. KOE bedraagt voor het kalenderjaar 2016 € 206.960. Dit verlies is ten opzichte van de begroting van 2015 € 596.159 lager, maar de realisatie van 2014 toonde een resultaat dat € 487.364 hoger was. Dit als gevolg van de éénmalige bijzondere bate vanuit de opheffing van het Samenwerkingsverband van € 362.247, die in 2014 ontvangen is.

Ondanks de verdere leerlingendaling van 62 per 1 oktober 2015 is het begrote exploitatieresultaat voor 2016 wel aanzienlijk beter dan een jaar eerder. Door een toename van de Rijksbijdragen vanuit de verschillende bestuursakkoorden enerzijds en een afname van het aantal personeelsleden door natuurlijk verloop anderzijds worden de begrotingsresultaten voor de komende jaren structureel beter dan in 2014 en 2015.

Voor de jaren 2017-2019 is een exploitatieresultaat te verwachten dat redelijk constant blijft, ondanks nog verdere terugloop van de Rijksbijdragen met uiteindelijk ruim € 650.000 in 2019. Hierbij is uitgegaan van een afname van het leerlingenaantal op Stichtingsniveau op basis van de inschatting van de directies en ook is rekening gehouden met het niet vervangen bij natuurlijk verloop als gevolg van pensionering bij de lerarenformatie. Bij pensionering van directies, in afwachting van nader te formuleren beleid, uitgegaan van (externe) vervanging. Er is nog geen rekening gehouden met overig natuurlijk verloop in de vorm van bijvoorbeeld werktijdvermindering (bijvoorbeeld na zwangerschap).

Wel resteert er nog wel een tekort dat over 4 jaren in totaal bijna € 700.000 bedraagt. Er zullen gedurende deze periode derhalve nog aanvullende maatregelen moeten worden genomen om tot een positief exploitatieresultaat te komen.

A9 Continuïteitsparagraaf

9.1 Algemeen

In de brief van 20 december 2013 geeft de minister van OC&W aan dat de Regeling jaarverslaggeving onderwijs (RJO) is uitgebreid met een voorschrift dat voorziet in de opname in het jaarverslag van de zogeheten Continuïteitsparagraaf.

Stichting Katholiek Onderwijs Enschede onderkent het belang van het structureel inbedden hiervan in onze PDCA-cyclus. Wij hebben de continuïteitsparagraaf vanaf 2014 dan ook definitief gestalte gegeven en deze beleidsrijk nader onderbouwd.

9.2 Kengetallen

	2015	2016 *	2017 *	2018 *
<i>Personele bezetting</i>				
- Directie	33,50	35,08	33,39	31,85
- OP	253,86	233,61	227,07	226,07
- OOP	34,64	31,34	30,90	30,88
<i>Totaal</i>	322,00	300,03	291,36	288,80
<i>Leerlingentelling per 1 oktober</i>	4.437	4.375	4.305	4.294
<i>Huisvesting aantal m2</i>	33.057	31.830	31.190	31.190

* Prognoses

De jaren 2016 tot en met 2018 betreffen voorzichtige leerling-prognoses op basis van eigen inschattingen en de prognoses van de gemeente en dienen als uitgangspunt voor de te ontvangen gelden vanuit het Rijk in de meerjarenbegroting.

Ten aanzien van personele bezetting is Stichting Katholiek Onderwijs Enschede zich bewust van de tekorten op de meerjarenbegroting en het overschot aan personeel en dus zal het personeelsbestand ook moeten gaan krimpen.

In bovenstaande fte's is slechts voorzichtig rekening gehouden met natuurlijk verloop als gevolg van pensionering.

9.3 Meerjarenbegroting

Balans

Activa	Realisatie 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Vaste activa				
- Materiële vaste activa	3.530.776	4.202.627	3.932.562	3.874.358
Totaal vaste activa	3.530.773	4.202.627	3.932.562	3.874.358
Vlottende activa				
- Vorderingen	1.846.746	1.846.746	1.846.746	1.846.746
- Liquide middelen	8.267.360	7.150.129	7.070.435	7.019.871
Totaal vlottende activa	10.114.106	8.996.875	8.917.181	8.866.617
Totaal activa	13.644.882	13.199.502	12.849.743	12.740.975

Passiva	Realisatie 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Eigen vermogen				
- Algemene reserve	1.453.690	1.246.730	1.192.237	1.047.245
- Bestemmingsreserve publiek	6.288.288	6.288.288	6.288.288	6.288.288
- Bestemmingsreserve privaat	712.545	712.545	712.545	712.545
Totaal eigen vermogen	8.454.523	8.247.563	8.193.070	8.048.078
Voorzieningen				
- Voorziening groot onderhoud	1.225.812	1.044.865	754.599	795.823
- Voorziening jubilea	189.847	184.847	179.847	174.847
Totaal voorzieningen	1.415.659	1.229.712	934.446	970.670
Kortlopende schulden				
- Vooruitontvangen gelden	52.474	-	-	-
- Crediteuren	452.302	452.302	452.302	452.302
- Belastingen en premies sociale verz.	917.054	917.054	917.054	917.054
- Schulden terzake pensioenen	215.725	215.725	215.725	215.725
- Overige kortlopende schulden	612.580	612.580	612.580	612.580
- Overlopende passiva	1.524.565	1.524.565	1.524.565	1.524.565
Totaal kortlopende schulden	3.774.700	3.722.226	3.722.226	3.722.226
Totaal passiva	13.644.882	13.199.502	12.849.743	12.740.975

De ontwikkeling van de materiële vaste activa is gebaseerd op de voorgenomen investeringen alsmede de daaruit voortvloeiende afschrijvingslasten zoals opgenomen in de goedgekeurde meerjarenbegroting 2016-2019.

De vorderingen bestaan grotendeels uit de vorderingen op het Ministerie OCW als gevolg van het verschil tussen het betaalritme (kassstelsel) en de berekening op basis van het baten- en lastenstelsel. Dit zal de komende jaren zo blijven en ook op de andere onderdelen zijn geen grote mutaties te verwachten. Derhalve is de hoogte van de totale vorderingen gelijk gehouden.

De mutaties van het eigen vermogen (algemene reserve) in de komende jaren zijn het gevolg van de hierna gepresenteerde meerjaren exploitatieresultaten.

De voorziening groot onderhoud muteert als gevolg van de voorgenomen dotaties alsmede de te verwachten uitgaven zoals blijkt uit de meerjaren onderhoudsplannen. Daarnaast zullen in ieder geval de voorgenomen investeringen in schoolpleinen bij de uitgaven worden opgenomen. Hierbij wordt vooralsnog uitgegaan van € 100.000 per jaar.

De voorziening jubilea zal als gevolg van het dalende personeelsbestand ook een lichte daling laten zien.

Bij de overige kortlopende schulden zijn op dit moment geen noemenswaardige mutaties te verwachten.

Dit alles zal vervolgens leiden tot het voorgaande verloop van de post liquide middelen. Deze fungeert namelijk als sluitpost.

Raming van baten en lasten

Baten	Realisatie 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Rijksbijdragen	23.510.845	23.868.614	23.703.626	23.461.474
Overige overheidsbijdragen en subsidies	510.244	517.865	289.608	285.799
Overige baten	469.716	217.796	179.003	162.003
Totale baten	24.490.805	24.604.275	24.172.237	23.909.276
Lasten				
Personeelslasten	20.583.328	20.644.615	20.124.873	19.954.922
Afschrijvingen	650.836	679.699	648.365	655.754
Huisvestingslasten	1.719.526	1.825.140	1.816.668	1.812.780
Overige lasten	1.708.673	1.717.280	1.692.372	1.686.360
Totaal lasten	24.662.363	24.866.735	24.282.278	24.109.816
Saldo baten en lasten	-/- 171.558	-/- 262.460	-/- 110.041	-/- 200.540
Saldo financiële baten en lasten	65.520	55.500	55.548	55.548
Totaal resultaat	-/- 106.038	-/- 206.960	-/- 54.493	-/- 144.992

Voor de jaren 2016 tot en met 2018 is een exploitatieresultaat te verwachten dat licht negatief blijft, ondanks nog verdere terugloop van de Rijksbijdragen met ruim € 400.000 in 2018 door met name de leerlingdaling en de ingecalculerde terugloop van de impuls gelden als gevolg van een terugloop van het aantal gewichtenleerlingen. Hierbij is verder uitgegaan met het niet vervangen bij natuurlijk verloop als gevolg van pensionering bij de lerarenformatie. Bij pensionering van directies en met name conciërges is, in afwachting van nader te formuleren beleid, uitgegaan van (externe) vervanging. Er is nog geen rekening gehouden met overig natuurlijk verloop in de vorm van bijvoorbeeld werktijdvermindering (bijvoorbeeld na zwangerschap).

Het meerjareninvesteringsplan van de Stichting KOE is ook opgenomen in de meerjarenbegroting en leidt vooralsnog tot een stabilisatie van de afschrijvingen. Wellicht dat hier in de toekomst toch nog een extra behoefte zal ontstaan, wanneer er wordt besloten om nog meer te investeren (deels ook vervangingsinvesteringen) in het nieuwe digitale onderwijs door meer ICT en tablets in de scholen te brengen.

De huisvestingslasten voor de komende jaren zijn redelijk constant begroot op het niveau van de begroting 2015. De realisatie van 2015 is uiteindelijk € 100.000 lager uitgekomen, door met name een ruimtebesparing op de energielasten.

De overige lasten zijn in de meerjarenbegroting licht dalend, doordat scholen minder verbruiksmateriaal begroten als gevolg van het dalend leerlingenaantal, in combinatie met de digitalisering van het onderwijs.

9.4 Overige rapportages

Rapportage risicobeheersingssysteem

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de wijze waarop Stichting Katholiek Onderwijs Enschede de risico's van de organisatie beheerst. Risico's worden gezien als die factoren die het behalen van de doelstellingen kunnen bedreigen.

De commissie Don heeft naast signaleringsgrenzen voor de financiële kengetallen, ook een risico-inventarisatie gemaakt. Hierin zijn de volgende risico's aangemerkt als risico's/onzekerheden binnen het onderwijs die (voor een belangrijk deel) niet beheersbaar zijn en niet kunnen worden voorzien:

- fluctuatie in leerlingaantallen
- financiële gevolgen van arbeidsconflicten
- instabiliteit in de bekostiging
- onvolledige indexatie van de bekostiging
- restrisico's

Voor deze risico's heeft de Commissie Don de signaleringsgrenzen voor de bufferliquiditeit gesteld voor kleine besturen op 10% en voor grote besturen (zoals KOE) op 5%.

Risicomanagement krijgt al langer aandacht binnen de KOE. In 2009 hebben we ook al eens een risicoanalyse gemaakt gebaseerd op de jaarcijfers 2007. Conclusie was destijds dat er op dat moment voldoende weerstandscapaciteit aanwezig was. De risicoanalyse is een verdere onderbouwing van het buffervermogen dat de KOE noodzakelijk acht. De risico's zijn gedefinieerd als die factoren die het behalen van de doelstellingen kunnen bedreigen.

In 2015 is er een eerste aanzet gedaan om de webbased softwaretool, die de PO-raad samen met deskundigen uit de accountancy en het onderwijsveld heeft ontwikkeld in te vullen. De tool bevat standaard een veelvoud aan vragen/risico's die zijn onderverdeeld in een vijftal domeinen.

De algemeen directeur heeft per domein alle vragen doorlopen samen met de adviseur Planning & Control en Huisvesting. Per risico is de kans op schade en de impact ingeschat, maar moeten er nog beheersmaatregelen worden genoemd. Zo zal en netto risicoprofiel per domein resteren. Tevens zal worden aangegeven of het risico van korte (<1 jaar) of van lange duur is en of het risico na de maatregelen wordt beheerst. Vanuit de risico-tool komt vervolgens een rapportage waarin een taartdiagram is opgenomen met de domeinen en er per domein een heatmap is weergegeven. Ook de acties binnen de PDCA-cyclus zijn per domein opgegeven zodat duidelijk is in welke fase er nog maatregelen nodig zijn. Deze uit te voeren risicoanalyse is een eerste aanzet om de risico's in beeld te brengen. Wellicht dat als uitvloeisel hiervan de komende tijd meerdere stakeholders gevraagd zal worden om vanuit hun perspectief een analyse te maken. Voorafgaand aan het invullen van de tool zijn er voor de KOE alvast de grootste, nu reeds bekende, risico's benoemd. De tool zal moeten uitwijzen in hoeverre deze terecht zijn en of er nog andere risico's bij zullen komen.

Voor de toekomst is het van belang dat er een jaarlijkse monitoring is van het risicomanagement.

	Grootste risico's Stichting Katholiek Onderwijs Enschede	Domein
1	Natuurlijk verloop houdt geen gelijke tred met eventuele leerling daling	Personeel
2	Arbeidsconflicten leiden tot dure ontbindingsprocedures	Personeel
3	Overheveling buitenonderhoud leidt tot grote financiële consequenties	Huisvesting
4	Kwetsbaarheid i.v.m. één bestuurder en kleine staf	Bestuur en Organisatie
5	Ziekte/uitval personeel lastig te vervangen	Personeel
6	Risicomanagement niet verankerd in organisatie	Financiën
7	Toenemende wet- en regelgeving i.c.m. vrijwillig bestuur	Bestuur en Organisatie
8	Onbetrouwbare overheid (instabiliteit bekostiging)	Financiën
9	Nieuwe wet werk en zekerheid m.i.v. 01-07-2015	Personeel

10.1 Treasury

Onder 'treasury' verstaan we het beheren van onze (tijdelijk of langdurig) beschikbare financiële middelen zodat we te allen tijde aan onze betalingsverplichtingen kunnen voldoen en tegelijkertijd de liquide middelen laten renderen, bijvoorbeeld door gebruik te maken van rentedragende bankrekeningen en deposito's of beleggingen.

De Stichting Katholiek Onderwijs Enschede heeft in 2013 een eigen treasurystatuut opgesteld en vastgesteld waarbij het treasurybeleid van de Stichting Katholiek Onderwijs Enschede plaatsvindt binnen de kaders van de Regeling van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen van 1 januari 2010, houdende regels over het beleggen en belenen van publieke middelen ("Regeling beleggen en belenen door instellingen voor onderwijs en onderzoek 2010").

De Stichting Katholiek Onderwijs Enschede (inclusief KBVO) maakt op dit moment uitsluitend gebruik van de inzet van rentedragende bankrekeningen (via Rabobank Noord Twente) en beleggingen bij Schretlen & Co met minimaal een A-rating. Hieronder een overzicht van de beleggingsportefeuille:

			Volume	Koers	Waarde in €
Vastrentende waarden in euro					
4,25%	ABN AMRO	2007-2017	100.000	105,01	105.010,00
3,875%	Bank Nederlandse Gemeenten	2009-2019	100.000	114,69	114.690,00
1,875%	Bank Nederlandse Gemeenten	2014-2021	100.000	108,19	108.190,00
1,50%	Bank Nederlandse Gemeenten	2013-2020	100.000	105,93	105.930,00
3,75%	BNP Paribas Home Loan	2010-2020	100.000	115,31	115.310,00
2,875%	Council of Eur Dev Bank	2011-2021	110.000	115,02	126.522,00
2,625%	Eur Fin Stab Facility	2012-2019	130.000	109,07	141.791,00
2,25%	Eur Fin Stab Facility	2012-2022	100.000	112,665	112.665,00
2,50%	Frankrijk	2009-2020	132.000	111,58	147.285,60
5,25%	ING Groep	2008-2018	150.000	112,775	169.162,50
2,25%	Nederland	2012-2022	150.000	112,845	169.267,50
1,75%	Nederland	2013-2023	200.000	109,725	219.450,00
0,25%	Nederland	2015-2025	100.000	95,085	95.085,00
2,375%	Rabobank Nederland	2013-2023	200.000	108,115	216.230,00
3,875%	Royal Bank of Scotland	2010-2020	100.000	116,465	116.465,00
Totaal effectenportefeuille per 31-12-2015					2.063.053,60

Tevens was er nog een bedrag van € 600.000 weggezet in deposito's.

Deze deposito's liepen nog via de Stichting Financieel beheer Convent PO. Per februari 2015 is het laatste restant van € 600.000 afgelopen.

Daarmee is de volledige ontvlechting met deze Stichting Financieel Beheer Convent PO een feit. Het vastgestelde treasurystatuut is tevens ter inzage en beoordeling aan de accountant verstrekt.

10.2 Risicomanagement

De directie en het bestuur de Stichting Katholiek Onderwijs Enschede zijn verantwoordelijk voor de op dit moment aanwezige interne risicobeheersing- en controlesystemen. We maken hierbij gebruik van verschillende instrumenten:

- Bij de beleidsvorming en evaluatie maken we zoveel mogelijk gebruik van de zogeheten Plan, Do, Check & Act-cyclus. Dit betekent bijvoorbeeld dat we beleidsplannen op gemeenschappelijk of op schoolniveau vertalen in gedetailleerde begrotingen. We zorgen er vervolgens voor dat we driemaandelijks een voortgangsrapportage krijgen zodat we realisatie en begroting kunnen vergelijken.
- Ons treasurybeleid en de voor treasury geldende taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd in een treasurystatuut.
- De accountant controleert in ieder geval de rechtmatigheid van onze bestedingen en stelt een verklaring op bij de jaarrekening.
- We hebben alle relevante financiële kaderafspraken vastgelegd.

A11 Verslag bestuur Stichting KOE als toezichthouder

Het bestuur van de Stichting Katholiek Onderwijs Enschede is een toezichhoudend bestuur en heeft de rol van toezichthouder, conform de regels met betrekking tot intern toezicht in het kader van de Wet Goed Onderwijs Goed Bestuur.

Het toezichthoudende bestuur van de Stichting KOE houdt toezicht op het goed functioneren van de algemeen directeur die namens het bestuur de bestuurlijke rol vervult (conform kaders van de Wet Goed Onderwijs Goed Bestuur) en het gevoerde beleid en treedt daarnaast op als klankbord voor de algemeen directeur.

Per 31 december 2015 bestaat het bestuur van de Stichting KOE uit de volgende personen:

Voorzitter	: Dhr. J.J. Vossensteyn
Vicevoorzitter	: Mevr. M. Hendriksen
Secretaris	: Dhr. W. Elfrink
Penningmeester	: Dhr. W. Nijhuis
Leden	: Mevr. I. Schraven
	: Dhr. H. Krake

Het bestuur heeft in 2015 vier keer vergaderd.

In het bestuur is een aantal besluiten genomen die op grond van de statuten de verantwoordelijkheid van het toezichthoudende bestuur zijn. Het betreft:

- benoeming van één directeur voor onbepaalde tijd
- vaststelling jaarrekening 2014
- vaststelling begroting 2016 - 2020
- vaststelling bestuursformatieplan

Verder zijn in de vergaderingen o.a. de volgende onderwerpen ter informatie of ter bespreking aan de orde geweest.

- management rapportages algemeen directeur waarbij de volgende domeinen vaste besprekingspunten zijn:
  - Kwaliteit van het onderwijs (onder andere op basis van de door het bestuur vastgestelde reflectie-indicatoren)
  - Voortgang jaarambitie algemeen directeur
  - Financiën Stichting KOE (met name op basis van rapportage planning en control functionaris Stichting KOE)
  - Actuele kwesties met betrekking tot de afgelopen periode (tussen twee bestuursvergaderingen)
- financiële ontwikkelingen
- ontwikkelingen Passend Onderwijs
- ontwikkelingen kindcentra in Enschede
- ontwikkelingen leerlingenaantallen
- identiteitsbeleid Stichting KOE
- personele kwesties
- bouwzaken
- huisvestingszaken op KOE- en stedelijk niveau
- ontwikkelingen ziekteverzuim en ARBO-contract
- vaststelling nieuwe strategische beleidsplan
- vaststelling evaluatie vorige strategisch beleidsplan
- innovatieproject tablets in het onderwijs

Separaat van de reguliere bestuursvergaderingen zijn er ook besprekingen geweest in een kleinere bezetting:

- Zorg: 3 leden van het bestuur bespreken 4 keer per jaar (dit jaar 2) met de adjunct algemeen directeur het beleid rondom zorg
- Financiën: 3 leden van het bestuur bespreken jaarlijks uitgebreid de meerjarenbegroting (1 bijeenkomst), de jaarrekening (1 bijeenkomst). Dit jaar heeft deze bestuurlijke werkgroep ook een bijeenkomst gehad met de accountant van de KOE
- Treasury comité KOE. Hierin hebben zitting: penningmeester KOE, algemeen directeur, planning en control functionaris en voorzitter beleidscommissie financiën.

A12 Kengetallen en grafieken

Kengetallen	Signaleringsgrens PO	Streefwaarde	2011	2012	2013	2014	2015
Financiële kengetallen							
Liquiditeit (current ratio)	< = 1,00		2,38	2,36	2,89	2,78	2,68
Solvabiliteit 1	< 30%		59%	59%	66%	64%	62%
Solvabiliteit 2	< = 30%		72%	67%	74%	73%	72%
Rentabiliteit	3 jaar negatief		-3,43%	-2,32%	0,58%	1,16%	-0,43%
Weerstandsvermogen	-		24%	22%	21%	24%	21%
Kapitalisatiefactor	> 35%		59%	56%	50%	55%	55%
Financieringsfunctie	-		12%	13%	14%	16%	18%
Transactiefunctie	-		19%	18%	13%	15%	15%
Financiële buffer	> 5%		28%	24%	23%	24%	22%

Toelichting

Liquiditeit (current ratio): vlottende activa / kortlopende schulden

Geeft aan in welke mate de instelling aan haar verplichtingen op korte termijn kan voldoen.

Solvabiliteit 1: eigen vermogen / totaal passiva

Geeft aan op welke wijze de bezittingen, op de actiefzijde van de balans, zijn gefinancierd.

Solvabiliteit 2: (eigen vermogen + voorzieningen) / totaal passiva

Geeft aan op welke wijze de bezittingen, op de actiefzijde van de balans, zijn gefinancierd.

Rentabiliteit: resultaat / totale baten

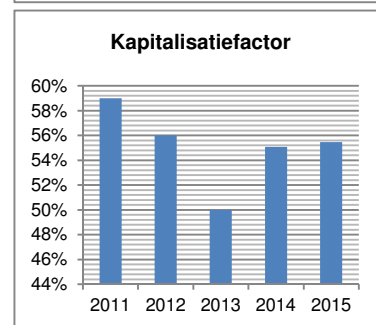
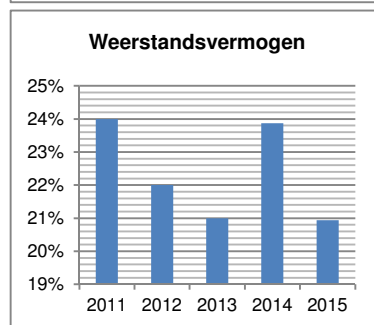
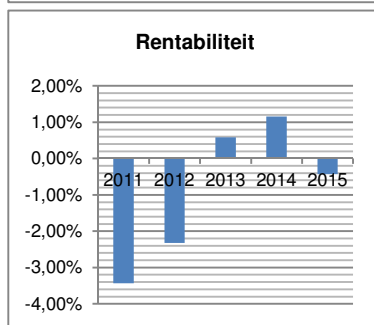
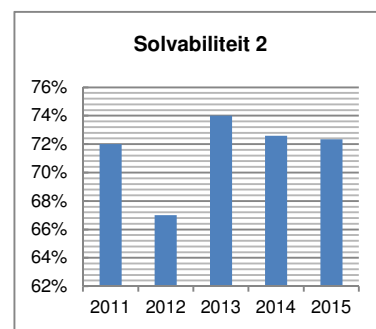
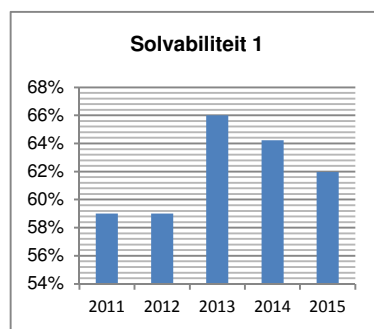
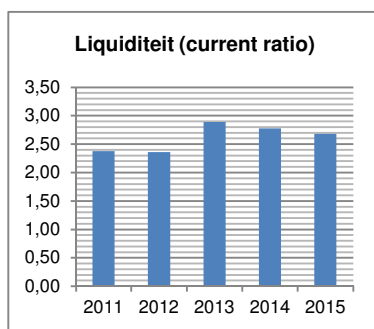
Geeft aan welk deel van de totale baten over blijft na aftrek van de lasten.

Weerstandsvermogen: (eigen vermogen -/- materiële vaste activa) / Rijksbijdrage

Is de verhouding tussen het eigen vermogen minus de materiële vaste activa en de omvang van de Rijksbijdragen.

Kapitalisatiefactor: (balanstotaal -/- gebouwen en terreinen) / totale baten

Meet het verband tussen het kapitaal dat een bestuur gebruikt voor haar activiteiten en de inkomsten.

Kengetallen en grafieken vervolg

Kengetallen	Signaleringsgrens PO	Streefwaarde	2011	2012	2013	2014	2015
Ratio's							
Personele lasten/Rijksbijdrage	>= 95%		94%	93%	90%	90%	88%
Personele lasten/Totale baten	>= 90%		87%	87%	83%	84%	84%
Eigen vermogen/Totale baten	-		36%	34%	33%	35%	34%
Personele lasten/Totale lasten	-		84%	84%	84%	84%	83%
Salarislasten per FTE	-		€ 55.862	€ 59.372	€ 56.763	€ 57.792	€ 63.700
Personeelslasten per FTE	-		€ 58.879	€ 62.759	€ 60.690	€ 60.724	€ 63.923

Toelichting

Personele lasten / Rijksbijdrage

Geeft aan in hoeverre een instelling de gelden van het Rijk aanwendt voor personele lasten.

Personele lasten / totale baten

Geeft aan in hoeverre een instelling de totale inkomsten aanwendt voor personele lasten.

Eigen vermogen / totale baten

Deze ratio geeft een indicatie van het risicomanagement bij de instelling.

Personele lasten / totale lasten

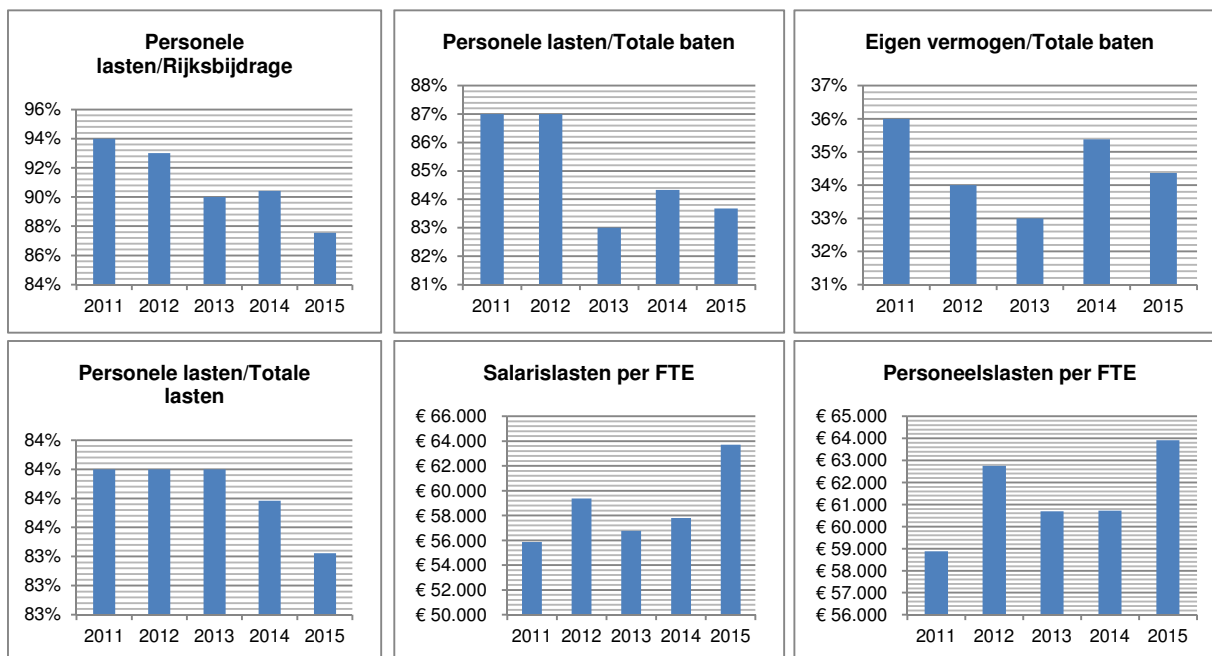
Geeft aan hoeveel de instelling uitgeeft aan personele lasten. Dit is met name trendmatig een belangrijk signaal.

Salarislasten per FTE

Geeft aan wat de salarislasten zijn per FTE.

Personele lasten per FTE

Geeft aan wat de totale personele lasten per FTE zijn.

A13 Instellingsgegevens

Algemene gegevens

Bestuursnummer : 58761
Naam instelling : Stichting Katholiek Onderwijs Enschede

Adres : Moutlaan 31
Postadres : Postbus 646
Postcode : 7500 AP
Plaats : Enschede
Telefoon : 053-4349400
E-mailadres : bs@skoe.nl
Website : www.skoe.nl

Contactpersoon : Dhr. R. van der Vegt
Telefoon : 053-4949400
E-mailadres : r.vdvegt@skoe.nl

BRIN-nummer

06LX : St. Liduinaschool
15MK : SBO Dr. Ariens
19LD : R.K. Basisschool Gerardus
19LU : R.K. Basisschool De Regenboog
19MF : R.K. Basisschool De Troubadour
19MN : R.K. Basisschool De Kubus
19MY : R.K. Basisschool St. Jan
19NB : R.K. Basisschool Alfonsus
19NE : R.K. Basisschool De Windroos
19NH : R.K. Basisschool Bonifatius
19NM : R.K. Basisschool Paus Joannes
19NP : R.K. Basisschool Paulus
19NS : R.K. Basisschool De Toermalijn
19NS : IOK De Globe
19NV : R.K. Basisschool De Triangel
19OB : R.K. Basisschool Godfried Bomans
19OF : R.K. Basisschool A.F. Weth. v.d. Heijden
26AH : Interconfessionele basisschool De Eschmarke

Stichting Katholiek Onderwijs Enschede

Jaarrekening 2015

B Jaarrekening 2015

B1 Grondslagen

Algemeen

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, die uitgegeven zijn door de Raad voor de Jaarverslaggeving waaronder Richtlijn 660 Onderwijsinstellingen. Deze bepalingen zijn van toepassing op grond van de Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs.

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten, tenzij anders vermeld.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Groepsverhoudingen

Stichting Katholiek Onderwijs Enschede staat aan het hoofd van een groep rechtspersonen. In de geconsolideerde jaarrekening zijn de financiële gegevens van Stichting Katholiek Onderwijs Enschede en Stichting KBVO opgenomen. In laatstgenoemde stichting heeft het bestuur van Stichting SKOE namelijk overheersende zeggenschap.

Activiteiten

Stichting Katholiek Onderwijs Enschede voert het bevoegd gezag over vijftien katholieke basisscholen, één interconfessionele basisschool en één school voor speciaal basisonderwijs in de gemeente Enschede.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire bestuursleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van Stichting Katholiek Onderwijs Enschede en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Vergelijkende cijfers

De cijfers van 2014 zijn, waar nodig, geherrubriceerd teneinde vergelijking met de cijfers van 2015 mogelijk te maken.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de leiding van de instelling over verschillende zaken zich een oordeel vormt, en dat de leiding schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen.

Indien het voor het geven van het in art. 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de verwachte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname van het materieel vast actief. Over terreinen en vastgoedbeleggingen wordt niet afgeschreven. De gehanteerde activeringsgrens bedraagt € 500.

Onderhoudskosten worden rechtstreeks verantwoord in de staat van baten en lasten.

Investeringsubsidies

Subsidies op investeringen worden in mindering gebracht op de verkrijgingsprijs van de activa waarop de subsidies betrekking hebben.

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor mogelijke verliezen als gevolg van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Effecten

De ter beurze genoteerde aandelen en obligaties behoren tot een handelsportefeuille en worden gewaardeerd op de reële waarde per balansdatum, waarbij zowel ongerealiseerde als gerealiseerde waardeveranderingen direct in de winst-en-verliesrekening worden verantwoord.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Indien middelen niet ter vrije beschikking staan, dan wordt hiermee bij de waardering rekening gehouden. Eventuele rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder de schulden aan kredietinstellingen onder de kortlopende schulden.

Algemene Reserve

Deze post betreft de niet-gebonden reserve die voortkomt uit de door (semi-)overheidsinstellingen gefinancierde activiteiten.

De algemene reserve vormt een buffer ter waarborging van de continuïteit van de stichting. Deze wordt opgebouwd uit de resultaatbestemming van overschotten welke ontstaan uit het verschil tussen de gerealiseerde baten en de werkelijk gemaakte lasten. In geval van een tekort wordt dit resultaat ten laste van de algemene reserve gebracht.

Bestemmingsreserves

Hieronder zijn opgenomen de reserves die bedoeld zijn voor specifieke toekomstige uitgaven die uit de huidige beschikbare middelen gedekt moeten worden, waarbij om die reden door het bestuur een beperktere bestedingsmogelijkheid is aangebracht. De gehanteerde bestemmingsreserves zijn achtereenvolgens:

- De materiële reserve ter dekking van de vervanging van materiële vaste activa, alsmede het opvangen van tekorten in de materiële exploitatie. Deze reserve bedraagt op balansdatum € 2.912.026.
  - De personele reserve ter dekking van ontstane tekorten in de formatie en onvoorziene personele lasten. Deze reserve bedraagt op balansdatum € 3.093.090.
  - De reserve eerste waardering ter dekking van de afschrijvingslasten van de schouw van de aanwezige materiële vaste activa voor invoering van de Lumpsum per 1 augustus 2006. Deze reserve bedraagt op balansdatum € 283.172.
  - De bestemmingsreserve (privaat) is voorbehouden aan de Stichting Katholiek Bureau voor Onderwijs en Opvoeding (KBVO). Deze reserve bedraagt op balansdatum € 712.545.
- Het bestuur van de instelling heeft deze beperking aangebracht.

Bestemmingsfondsen

Hieronder zijn opgenomen de reserves die bedoeld zijn voor specifieke toekomstige uitgaven, waarbij door derden een beperktere bestedingsmogelijkheid is aangebracht.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Voorziening ambtsjubileum

Op basis van Richtlijn 271 van de Raad van de Jaarverslaggeving is een voorziening opgenomen voor verplichtingen uit hoofde van toekomstige uitkeringen bij ambtsjubilea voor personeelsleden.

De voorziening is opgenomen tegen de contante waarde van de toekomstige uitbetalingen en is afhankelijk van de ingeschatte blijfkans, gemiddelde salarisstijging en disconteringsvoet. De werkelijke jubilea-uitkeringen worden ten laste van deze voorziening gebracht. De voorziening is conform uitspraak PO-raad 2010 bepaald op basis van € 620 per FTE per jaareinde.

Voorziening Sparen ADV

Deze voorziening is gevormd ter dekking van (mogelijke) aanwending van de door het personeel opgebouwde spaarverlof-rechten. In de berekeningen is rekening gehouden met een verwachte opnamekans.

Onderhoudsvoorziening

Deze voorziening wordt gevormd ter dekking van groot planmatig onderhoud. Dagelijks onderhoud wordt rechtstreeks ten laste van de exploitatierekening gebracht. De meerjarenonderhoudsvoorziening is gevormd op basis van eigen dotaties en verminderd met uitgaven voor groot onderhoud.

Schulden

Opgenomen leningen en schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Grondslagen voor de bepaling van de exploitatierekening

Baten

Onder baten wordt verstaan de van overheidswege ontvangen (normatieve) bijdrage OCW, overige OCW subsidies en overige overheidsbijdragen, alsmede de van derden ontvangen overige bijdragen. De baten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

Opbrengsten van diensten worden opgenomen naar rato van de mate waarin de diensten zijn verricht, gebaseerd op de tot balansdatum in het kader van de dienstverlening gemaakte kosten in verhouding tot de geschatte kosten van de totaal te verrichten dienstverlening.

Personele lasten

Onder de personele lasten worden de lasten opgenomen van de personeelsleden die in dienst zijn van de rechtspersoon, alsmede de overige personele lasten die betrekking hebben op onder andere het inhuren van extra personeel, scholingskosten en bedrijfsgezondheidszorg.

Pensioenen

De onderwijsinstelling heeft haar pensioenregeling ondergebracht bij bedrijfstakpensioenfonds ABP. De pensioenverplichtingen uit de regeling worden gewaardeerd volgens de 'verplichting aan de pensioenuitvoerder benadering'. In deze benadering wordt de aan de pensioenuitvoerder te betalen premie als last in de winst-en-verliesrekening verantwoord.

Voor bestaande verplichtingen (anders dan de te betalen premies) jegens de pensioenuitvoerder en/of werknemers wordt een voorziening opgenomen (indien relevant).

Ultimo 2015 en 2014 waren er voor de stichting geen pensioenvorderingen en geen verplichtingen naast de betaling van de jaarlijkse aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie. Ultimo 2014 was de beleidsdekkingsgraad van het ABP 104,7%. De beleidsdekkingsgraad eind 2015 is 98,7%. De overheid eist een beleidsdekkingsgraad van 104,2% of hoger. Hiermee voldoet de beleidsdekkingsgraad niet aan de minimale vereisten van de toezichthouder.

Afschrijvingen

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de toekomstige gebruiksduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast. Boekwinsten en -verliezen uit de incidentele verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

Lasten

De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen van waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Financiële baten en lasten

De financiële baten en lasten betreffen de op de verslagperiode betrekking hebbende ontvangen en betaalde rente-ontvangsten en -uitgaven van uitgegeven en ontvangen leningen en overige kredietfaciliteiten.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen en vlottende effecten, met uitzondering van deposito's met een looptijd langer dan drie maanden.

Ontvangen en betaalde interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten

Transacties waarbij geen ruil van geldmiddelen plaatsvindt, waaronder financiële leasing, worden niet in het kasstroomoverzicht opgenomen. De betaling van de leasetermijnen uit hoofde van het financiële leasecontract wordt voor het gedeelte dat betrekking heeft op de aflossing als een uitgave uit financieringsactiviteiten aangemerkt en voor het gedeelte dat betrekking heeft op de interest als een uitgave uit operationele activiteiten.

B2 Geconsolideerde balans per 31 december 2015

1	Activa	31 december 2015	31 december 2014
	Vaste Activa		
1.2	<i>Materiële vaste activa</i>		
1.2.2	Inventaris en apparatuur	2.252.694	2.432.625
1.2.3	Andere vaste bedrijfsmiddelen	750.400	741.688
1.2.4	In uitvoering	527.682	-
	Materiële vaste activa	3.530.776	3.174.313
	Totaal vaste activa	3.530.776	3.174.313
	Vlottende activa		
1.5	<i>Vorderingen</i>		
1.5.1	Debiteuren	12.326	215.396
1.5.2	Ministerie van OCW	1.212.070	1.228.173
1.5.7	Overige vorderingen	372.376	167.584
1.5.8	Overlopende activa	249.974	434.760
	Vorderingen	1.846.746	2.045.913
1.6	<i>Effecten</i>		
1.6.2	Obligaties	2.063.053	2.133.236
	Effecten	2.063.053	2.133.236
1.7	<i>Liquide middelen</i>		
1.7.1	Kasmiddelen	2.594	2.804
1.7.2	Tegoeden op bankrekeningen	6.201.713	5.372.340
1.7.3	Deposito's kort	-	600.000
	Liquide middelen	6.204.307	5.975.144
	Totaal vlottende activa	10.114.106	10.154.293
	Totaal Activa	13.644.882	13.328.606

2	Passiva	31 december 2015	31 december 2014
2.1	<u>Eigen vermogen</u>		
2.1.1	Algemene Reserve	1.453.690	1.469.587
2.1.2	Bestemmingsreserve publiek	6.288.288	6.341.539
2.1.3	Bestemmingsreserve privaat	712.545	749.435
	Eigen vermogen	8.454.523	8.560.561
2.2	<u>Voorzieningen</u>		
2.2.1	Personeelsvoorzieningen	189.847	200.529
2.2.3	Overige voorzieningen	1.225.812	912.791
	Voorzieningen	1.415.659	1.113.320
2.4	<u>Kortlopende schulden</u>		
2.4.2	Vooruitontvangen gelden	52.474	-
2.4.3	Crediteuren	452.302	629.491
2.4.7	Belastingen en premies soc.verz.	917.054	847.389
2.4.8	Schulden terzake pensioenen	215.725	260.254
2.4.9	Overige kortlopende schulden	612.580	388.067
2.4.10	Overlopende passiva	1.524.565	1.529.524
	Kortlopende schulden	3.774.700	3.654.725
	Totaal Passiva	13.644.882	13.328.606

B3 Geconsolideerde exploitatierekening over 2015

	Realisatie 2015	Begroting 2015	Realisatie 2014
3 <u>Baten</u>			
3.1 Rijksbijdragen	23.510.845	22.717.641	22.566.252
3.2 Overige overheidsbijdragen en - subsidies	510.244	493.011	669.192
3.4 Baten werk in opdracht van derden	-	-	-
3.5 Overige baten	469.716	89.994	814.647
Totaal Baten	24.490.805	23.300.646	24.050.091
4 <u>Lasten</u>			
4.1 Personeelslasten	20.583.328	20.054.124	20.402.617
4.2 Afschrijvingen	650.836	673.347	672.892
4.3 Huisvestingslasten	1.719.526	1.810.632	1.411.514
4.4 Overige lasten	1.708.673	1.669.262	1.853.968
Totaal Lasten	24.662.363	24.207.365	24.340.991
Saldo baten en lasten	171.558-	906.719-	290.900-
5 <u>Financiële baten en lasten</u>			
5.1 Financiële baten	108.637	110.000	143.653
5.5 Financiële lasten	10.941	6.400	10.578
5.6 Waardemutaties effecten	32.176-	-	75.984
Saldo financiële baten en lasten	65.520	103.600	209.059
6 <u>Bijzondere baten</u>	-	-	362.247
Totaal resultaat	106.038-	803.119-	280.406

B4 Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2015

	2015	2014
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Saldo Baten en Lasten	171.558-	290.900-
<i>Aanpassingen voor:</i>		
- Afschrijvingen	650.836	672.892
- Mutaties voorzieningen	302.339	68.928
- Vorderingen (-/-)	199.167	64.607
- Effecten	70.183	667.877-
- Kortlopende schulden	119.975	449.594
Totaal kasstroom uit bedrijfsoperaties	1.170.942	297.244
- Ontvangen interest	108.637	219.637
- Betaalde interest (-/-)	10.941	10.578
- Waardemutaties effecten	32.176-	75.984
- Buitengewoon resultaat	-	362.247
	65.520	571.306
<u>Totaal kasstroom uit operationele activiteiten</u>	<u>1.236.462</u>	<u>868.550</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
(Des)investerings materiële vaste activa	1.007.299-	577.904-
<u>Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten</u>	<u>1.007.299-</u>	<u>577.904-</u>
<u>Mutatie liquide middelen</u>	<u>229.163</u>	<u>290.646</u>
Beginstand liquide middelen	5.975.144	5.684.499
Mutatie liquide middelen	229.163	290.645
Eindstand liquide middelen	<u>6.204.307</u>	<u>5.975.144</u>

B5 Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2015

1 Activa

1.2 Materiële vaste activa

	Afschrijvings- jaren	Aanschaf prijs 1-1-2015	Afschrijvingen cumulatief 1-1-2015	Boekwaarde 1-1-2015	Mutaties 2015			Aanschaf Prijs 31-12-2015	Afschrijving cumulatief 31-12-2015	Boekwaarde 31-12-2015
					Investeringsen	Des investeringen	Afschrijvingen			
1.2.2 <u>Inventaris en apparatuur</u>										
1.2.2.2 Schoolmeubilair	20	2.184.823	1.104.961	1.079.862	21.916	-	108.251	2.206.739	1.213.212	993.527
1.2.2.3 Inventaris en apparatuur	10	854.036	231.581	622.455	23.075	-	85.687	877.111	317.268	559.843
1.2.2.4 ICT	5	2.043.213	1.312.905	730.308	231.593	-	262.577	2.274.806	1.575.482	699.324
1.2.2 Totaal Inventaris en apparatuur		5.082.072	2.649.447	2.432.625	276.584	-	456.515	5.358.656	3.105.962	2.252.694
1.2.3 <u>Andere vaste bedrijfsmiddelen</u>										
1.2.3.1 Leer- hulpmiddelen	8	1.808.771	1.067.083	741.688	203.033	-	194.321	2.011.804	1.261.404	750.400
1.2.4 <u>In uitvoering en vooruitbetalingen</u>										
1.2.4.1 Tussenrekening actief		-	-	-	527.682	-	-	527.682	-	527.682
Totaal materiële vaste activa		6.890.843	3.716.530	3.174.313	1.007.299	-	650.836	7.898.142	4.367.366	3.530.776

De afschrijvingen zijn per 31 december 2015 als volgt te splitsen:

Afschrijvingen schouw	53.251
Afschrijvingen nieuw	597.585
Totaal	<u>650.836</u>

1.5 Vorderingen		31 december 2015		31 december 2014	
1.5.1	Debiteuren		12.326		215.396
	Te vorderen personele bekostiging	1.162.812		1.102.031	
	Te vorderen P&A	-		127.613	
	Te vorderen prestatiebox	49.258		1.471-	
1.5.2	Ministerie van OCW		1.212.070		1.228.173
1.5.7	Overige vorderingen		372.376		167.584
	Overlopende activa	143.385		140.759	
	Vooruitbetaalde kosten	29.937		4.076	
	Vooruitbetaalde huisvestingskosten	74.900		289.925	
	Verrekening fietsplan	1.752		-	
1.5.8	Overlopende activa		249.974		434.760
	Totaal vorderingen		1.846.746		2.045.913
1.6 Effecten		Mutaties 2015			
		Stand per 1-1-2015	Mutaties bij	Mutaties af	Stand per 31-12-2015
1.6.2	Obligaties	2.133.236	94.390	164.573	2.063.053
	Totaal Effecten	2.133.236	94.390	164.573	2.063.053
1.7 Liquide middelen		31 december 2015		31 december 2014	
1.7.1	Kasmiddelen		2.594		2.804
1.7.2	Tegoeden op bankrekeningen		6.201.713		5.372.340
1.7.3	Deposito's		-		600.000
	Totaal liquide middelen		6.204.307		5.975.144

2 Passiva						
2.1 Eigen vermogen		Mutaties 2015				
		Stand per 1-1-2015	Bestemming resultaat	Overige mutaties	Stand per 31-12-2015	
2.1.1	Algemene Reserve	1.469.587	15.897-	-	1.453.690	
2.1.2	Bestemmingsreserve (publiek)	6.341.539	53.251-	-	6.288.288	
2.1.3	Bestemmingsreserve (privaat)	749.435	36.890-	-	712.545	
Totaal Eigen Vermogen		8.560.561	106.038-	-	8.454.523	
2.1.2 Bestemmingsreserve (publiek)						
	Reserve Personeel	3.093.090	-	-	3.093.090	
	Reserve Materieel	2.912.026	-	-	2.912.026	
	Reserve Eerste Waardering	336.423	53.251-	-	283.172	
		6.341.539	53.251-	-	6.288.288	
2.1.3 Bestemmingsreserve (privaat)						
	Algemene Private Reserve	749.435	36.890-	-	712.545	
		749.435	36.890-	-	712.545	
Totaal Bestemmingsreserves		7.090.974	90.141-	-	7.000.833	
2.2 Voorzieningen		Mutaties 2015				
		Stand per 1-1-2015	Dotaties	Onttrekkingen	Vrijval	Stand per 31-12-2015
2.2.1 Personeelsvoorzieningen						
	Voorziening jubilea	196.713	32.391	39.257		189.847
	Voorziening spaarverlof	3.816	-	3.816		-
		200.529	32.391	43.073	-	189.847
2.2.3 Overige voorzieningen						
	Onderhoudsvoorziening	912.791	350.000	334.662		928.129
	Onderhoudsvoorziening groot onderhoud	-	337.849	40.166		297.683
		912.791	687.849	374.828	-	1.225.812
Totaal voorzieningen		1.113.320	720.240	417.901	-	1.415.659
		Onderverdeling saldo per 31-12-2015			Stand per 31-12-2015	
		< 1 jaar			> 1 jaar	
2.2.1 Personeelsvoorzieningen						
	Voorziening jubilea		21.434	168.413		189.847
2.2.3 Overige voorzieningen						
	Onderhoudsvoorziening		767.997	160.132		928.129
	Onderhoudsvoorziening groot onderhoud		275.000	22.683		297.683

Totaal		1.064.431	351.228	1.415.659
2.4	Kortlopende schulden	31 december 2015	31 december 2014	
2.4.2	Vooruitontvangen bedragen	52.474		-
2.4.3	Crediteuren	452.302		629.491
	Afdr. / inh. loonheffing	857.557	787.489	
	Afdr. / inh. Participatiefonds	6-	243-	
	Afdr. / inh. Vervangingsfonds	59.503	56.598	
	Afdr. / inh. Proteq	-	3.545	
2.4.7	Belastingen en premies soc.verz.	917.054		847.389
	Afdr. / inh. ABP	178.336	207.710	
	Afdr. / inh. FPU	32.394	51.283	
	Afdr. / inh. IP/BW	4.345	-	
	Afdr. / inh. pr Partnerpluspensioen	650	1.261	
2.4.8	Schulden terzake pensioenen	215.725		260.254
	Overige kortlopende schulden	603.611	369.110	
	Netto salarissen	8.969	18.957	
2.4.9	Overige kortlopende schulden	612.580		388.067
	Overlopende passiva	860.263	855.516	
	Te betalen vakantie-uitkering	664.302	674.008	
2.4.10	Overlopende passiva	1.524.565		1.529.524
	Totaal kortlopende schulden	3.774.700		3.654.725

Model G

G1 Subsidies zonder verrekeningsclausule

Omschrijving toewijzing	Toewijzing		Bedrag toewijzing €	Ontvangen t/m 2015 €	De prestatie ultimo 2015 conform subsidiebeschikking	
	Kenmerk	Datum			Geheel afgerond	Niet geheel afgerond
Versterking samenwerking lerarenopleiding en scholen	DL/466244	28 juni 2013	1.600.000	1.200.000	☐	☒
Lerarenbeurs voor scholing en zij-instromers 2009-2017	DL/B/110284	18 mei 2009	82.248	82.248	☐	☒
			<u>1.682.248</u>	<u>1.282.248</u>		

B6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen (passief)/niet uit de balans blijvende rechten (actief)

Financiële verplichting

Met de Stichting Carmel College is een huurcontract afgesloten voor de behuizing van het bestuurssecretariaat. Dit contract is ingegaan op 1 januari 2008 en vervalt op 31 december 2015. De huur bedraagt € 25.428 per jaar (prijspeil 2008) en wordt jaarlijks verhoogd als gevolg van indexering op basis van het consumentenprijsindexcijfer van het CBS. Het huurcontract is verlengd tot 1 maart 2016, waarna het is opgezegd.

Er is sprake van een huurovereenkomst inzake kopieermachines. De hieruit voortvloeiende jaarlijkse verplichting bedraagt circa € 108.000 (inclusief btw). Dit contract is ingegaan op 1 april 2012 en eindigt op 31 mei 2016. Het contract is met een jaar verlengd tot 31 mei 2017.

De financiële verplichting tot de nieuwbouw van het bestuurskantoor aan de Moutlaan 31 te Enschede is in 2015 aangegaan. Hieruit vloeit in 2016 nog ruim € 174.000 aan kosten voort.

Duurzame inzetbaarheid

In de CAO PO 2014-2015 zijn een aantal vernieuwende afspraken opgenomen rondom duurzame inzetbaarheid van personeel en is de BAPO-regeling vervallen. De nieuwe CAO-regeling betreffende de duurzame inzetbaarheid geven medewerkers recht op een basisbudget van 40 uur.

Daarnaast is vanaf 57 jaar het sparen van ouderenverlof mogelijk en is er sprake van een overgangsregeling BAPO voor medewerkers vanaf 56 jaar. Deze aanpassing van de CAO heeft ook gevolgen voor de financiële verslaggeving van schoolbesturen met ingang van verslagjaar 2014.

Op basis van geldende wet- en regelgeving is geconcludeerd dat voor gespaarde uren duurzame inzetbaarheid in het kader van het ouderenverlof een voorziening moet worden gevormd.

Het basisbudget (40 uur) duurzame inzetbaarheid voor iedere werknemer kan in principe ook gespaard worden. Deze uren worden echter niet meegenomen in de voorziening, voor zover deze uren niet worden gespaard voor ouderenverlof.

Om uren te kunnen sparen voor ouderenverlof moet de werknemer conform artikel 8.A8 CAO PO vooraf een plan indienen, waarin staat hoe deze verlofuren de komende vijf jaren worden ingezet. Uitgangspunt voor het waarderen van de voorziening zijn deze plannen, die zwart op wit staan. De basis voor het vaststellen van de hoogte van de voorziening duurzame inzetbaarheid is het aantal uur dat een medewerker op basis van deze plannen heeft gespaard (en niet heeft opgenomen) vermenigvuldigd met de loonkosten per uur (rekening houdend met de eigen bijdrage en de blijfkans).

Aangezien er voor het opstellen van de jaarrekening 2015 geen afspraken zijn gemaakt over het sparen van de uren 2015-2016 kan er per ultimo 2015 geen voorziening worden gevormd. Over het kalenderjaar 2016 zal dit, indien aan de voorwaarden wordt voldaan, wel het geval zijn.

B7 Toelichting op de geconsolideerde exploitatierekening over 2015

3 Baten

	Realisatie 2015	Begroting 2015	Realisatie 2014
3.1 Rijksbijdragen OCW			
3.1.1 Rijksbijdragen OCW	21.033.694	20.095.426	20.162.509
3.1.2 Overige subsidies OCW	1.439.247	1.717.895	2.004.263
3.1.4 Ontvangen doorbetalingen Rijksbijdragen SWV	1.037.904	904.320	399.480
Rijksbijdragen OCW	23.510.845	22.717.641	22.566.252
<i>Uitsplitsing</i>			
<u>3.1.1 Rijksbijdragen OCW</u>			
Rijksbijdragen personeel OCW	17.792.060	16.859.067	17.262.364
Rijksbijdragen materieel OCW	3.241.634	3.236.359	2.900.145
	21.033.694	20.095.426	20.162.509
<u>3.1.2 Overige subsidies OCW</u>			
Niet-geoormerkte subsidies	1.439.247	1.717.895	2.004.263
	1.439.247	1.717.895	2.004.263
3.2 Overige overheidsbijdragen en -subsidies			
3.2.1 Gemeentelijke bijdragen	510.244	493.011	669.192
Overige overheidsbijdragen en -subsidies	510.244	493.011	669.192
<i>Uitsplitsing</i>			
ID-banen	83.905	93.500	100.002
IOK	152.035	192.123	152.006
IKC	-	-	142.718
Schakelklassen	237.004	185.389	242.200
Overige	37.300	21.999	32.266
	510.244	493.011	669.192

3.5 Overige baten	Realisatie 2015	Begroting 2015	Realisatie 2014
3.5.1 Verhuur	159.663	107.741	100.465
3.5.2 Detachering personeel	118.888	60.878	106.837
3.5.3 Schenking	100	-	250
3.5.4 Sponsoring	489	-	1.083
3.5.6 Overige	190.576	78.625-	606.012
Overige baten	469.716	89.994	814.647
<i>Uitsplitsing</i>	-	-	-
<u>3.5.6 Overige</u>			
Samenwerkingsverband	-	-	339.052
Oud papier	11.347	-	8.905
SBAO gelden	-	141.227-	47.037
Ambulante begeleiding	-	-	76.842
Culturage	3.880	-	6.000
Vreemde talen	-	-	3.000
Loyalis RSI	48.138	-	41.585
KWTO	11.062	-	-
Steunstichting Liduina	11.962	10.000	9.636
Kentalis	24.566	-	12.070
Bartimeus	8.154	-	2.401
Overige	71.467	52.602	59.484
	190.576	78.625-	606.012

4 Lasten			
	Realisatie 2015	Begroting 2015	Realisatie 2014
4.1 Personeelslasten			
4.1.1 Lonen en salarissen	20.511.617	19.683.480	20.867.679
4.1.2 Overige personele lasten	1.223.767	830.972	984.971
4.1.3 Af: uitkeringen	1.152.056-	460.328-	1.450.033-
Personeelslasten	20.583.328	20.054.124	20.402.617
<i>Uitsplitsing</i>			
4.1.1 Lonen en salarissen			
Brutolonen en salarissen	15.219.400	14.542.951	15.168.654
Sociale lasten	3.387.584	3.032.701	3.483.195
Pensioenpremies	1.904.633	2.107.828	2.215.830
	20.511.617	19.683.480	20.867.679
4.1.2 Overige personele lasten			
Reiskosten (woon- werkverkeer)	74.873	80.000	79.208
Dienstreizen	18.986	21.250	15.695
Gratificaties	5.614	-	8.839
Personeel niet in loondienst	474.624	95.907	87.047
Dotatie personele voorzieningen	32.391	10.000	46.382
Scholing	200.085	251.950	250.547
Personeels- en arbeidsmarktbeleid	258.422	261.565	297.525
Arbo-dienstverlening	163.053	110.000	131.626
Overige	4.281-	300	68.102
	1.223.767	830.972	984.971
<i>Gemiddeld aantal FTE's</i>			
	2015		2014
- Directie	33,50		35,22
- Onderwijzend Personeel	253,86		264,93
- Onderwijs Ondersteunend Personeel	34,64		35,84
	322,00		335,99
4.2 Afschrijvingen			
4.2.3 Inventaris en apparatuur	456.517	445.277	475.701
4.2.5 Leermiddelen	194.319	228.070	197.191
Afschrijvingen	650.836	673.347	672.892

4.3 Huisvestingslasten	Realisatie 2015	Begroting 2015	Realisatie 2014
4.3.1 Huur	42.014	41.373	40.285
4.3.3 Onderhoud	61.684	66.700	64.438
4.3.4 Energie en water	382.185	468.250	424.255
4.3.5 Schoonmaakkosten	478.556	478.950	463.170
4.3.6 Heffingen	24.229	24.350	27.141
4.3.7 Dotatie onderhoudsvoorzieningen	687.849	687.849	350.000
4.3.8 Overige huisvestingslasten	43.009	43.160	42.225
Huisvestingslasten	1.719.526	1.810.632	1.411.514
4.4 Overige lasten	Realisatie 2015	Begroting 2015	Realisatie 2014
4.4.1 Administratie en beheerslasten	600.259	636.899	595.947
4.4.2 Inventaris en apparatuur	400.809	345.054	398.010
4.4.4 Overige	707.605	687.309	860.011
Overige lasten	1.708.673	1.669.262	1.853.968
<i>Uitsplitsing</i>			
<u>4.4.1 Administratie en beheerslasten</u>			
Administratie- en accountantskosten*	478.436	476.250	466.887
Kantoorbenodigdheden	1.991	3.200	2.977
Reis- en verblijfkosten	1.664	2.200	575
Telefoonkosten	43.582	48.300	47.995
Portokosten	5.663	6.800	7.655
Data-/internetverbinding	16.172	25.950	26.283
Overige beheerslasten	52.751	74.199	43.575
	600.259	636.899	595.947
<u>4.4.2 Inventaris en apparatuur</u>			
Inventaris en apparatuur	9.882	13.250	13.640
ICT-verbruikskosten	251.759	225.850	272.060
ICT-licenties	139.168	105.954	112.310
	400.809	345.054	398.010
<u>4.4.4 Overige</u>			
Wervingskosten	3.395	5.000	-
Representatiekosten	64.350	65.000	82.255
Schoolse activiteiten	20.045	23.500	156.806
Buitenschoolse activiteiten	41.820	39.300	41.939
Kosten TSO/BSO	434	3.250	3.523
Verzekeringen	10.385	11.650	10.004
Abonnementen	64.227	60.859	60.448
Medezeggenschapsraad	2.992	4.300	3.605
GMR	2.886	-	1.793
Ouderraad	6.733	2.050	3.390
Verbruiksmateriaal onderwijs	359.793	341.500	368.536
Kopieerkosten	144.011	130.900	134.492
	707.605	687.309	860.011
* <i>Specificatie honorarium</i>			
- onderzoek jaarrekening	6.662	6.000	6.563
Accountantskosten	6.662	6.000	6.563

	Realisatie 2015	Begroting 2015	Realisatie 2014
5.1 Financiële baten			
Rentebaten	108.637	110.000	143.653
Financiële baten	108.637	110.000	219.637
5.5 Financiële lasten			
Rente- en bankkosten	10.941	6.400	10.578
Financiële lasten	10.941	6.400	10.578
5.6 Waardemutaties effecten			
Waardemutaties effecten	32.176-	-	75.984
Waardemutaties effecten	32.176-	-	75.984
6.1 Bijzondere baten			
Incidentele overheveling WSNS Enschede-Lonneker	-	-	362.247
	-	-	362.247

B8 Enkelvoudige balans per 31 december 2015

1	Activa	31 december 2015	31 december 2014
	Vaste Activa		
1.2	<i>Materiële vaste activa</i>		
1.2.2	Inventaris en apparatuur	2.123.357	2.242.085
1.2.3	Andere vaste bedrijfsmiddelen	750.400	741.688
1.2.4	In uitvoering	527.682	-
	Materiële vaste activa	3.401.439	2.983.773
	Totaal vaste activa	3.401.439	2.983.773
	Vlottende activa		
1.5	<i>Vorderingen</i>		
1.5.1	Debiteuren	12.326	215.396
1.5.2	Ministerie van OCW	1.212.070	1.228.173
1.5.7	Overige vorderingen	372.376	167.584
1.5.8	Overlopende activa	245.956	428.824
	Vorderingen	1.842.728	2.039.977
1.6	<i>Effecten</i>		
1.6.2	Obligaties	2.063.053	2.133.236
	Effecten	2.063.053	2.133.236
1.7	<i>Liquide middelen</i>		
1.7.1	Kassen	2.594	2.804
1.7.2	Banken	5.621.885	4.878.731
1.7.3	Deposito's kort	-	540.000
	Liquide middelen	5.624.479	5.421.535
	Totaal vlottende activa	9.530.260	9.594.748
	Totaal Activa	12.931.699	12.578.521

2	Passiva	31 december 2015	31 december 2014
2.1	<u>Eigen vermogen</u>		
2.1.1	Algemene Reserve	1.453.690	1.469.587
2.1.2	Bestemmingsreserve publiek	6.288.288	6.341.539
	Eigen vermogen	7.741.978	7.811.126
2.2	<u>Voorzieningen</u>		
2.2.1	Personeelsvoorzieningen	189.847	200.529
2.2.3	Overige voorzieningen	1.225.812	912.791
	Voorzieningen	1.415.659	1.113.320
2.4	<u>Kortlopende schulden</u>		
2.4.2	Vooruitontvangen gelden	52.474	-
2.4.3	Crediteuren	452.302	629.491
2.4.7	Belastingen en premies soc.verz.	917.054	847.389
2.4.8	Schulden terzake pensioenen	215.725	260.254
2.4.9	Overige kortlopende schulden	611.942	387.417
2.4.10	Overlopende passiva	1.524.565	1.529.524
	Kortlopende schulden	3.774.062	3.654.075
	Totaal Passiva	12.931.699	12.578.521

B9 Enkelvoudig exploitatierekening over 2015

	Realisatie 2015	Begroting 2015	Realisatie 2014
3 <u>Baten</u>			
3.1 Rijksbijdragen	23.510.845	22.717.641	22.566.252
3.2 Overige overheidsbijdragen en - subsidies	510.244	493.011	669.192
3.4 Baten werk in opdracht van derden	-	-	-
3.5 Overige baten	469.716	89.994	814.647
Totaal Baten	24.490.805	23.300.646	24.050.091
4 <u>Lasten</u>			
4.1 Personeelslasten	20.583.328	20.054.124	20.402.617
4.2 Afschrijvingen	589.633	611.877	611.689
4.3 Huisvestingslasten	1.719.526	1.810.632	1.411.514
4.4 Overige lasten	1.728.035	1.668.612	1.873.092
Totaal Lasten	24.620.522	24.145.245	24.298.912
Saldo baten en lasten	129.717-	844.599-	248.821-
5 <u>Financiële baten en lasten</u>			
5.1 Financiële baten	103.637	100.000	135.159
5.5 Financiële lasten	10.892	6.300	10.522
5.6 Waardemutaties effecten	32.176-		75.984
Saldo financiële baten en lasten	60.569	93.700	200.621
6 <u>Bijzondere baten</u>	-	-	362.247
Totaal resultaat	69.148-	750.899-	314.047

B10 Enkelvoudig kasstroomoverzicht 2015

	2015	2014
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Saldo Baten en Lasten	129.717-	248.821-
<i>Aanpassingen voor:</i>		
- Afschrijvingen	589.633	611.689
- Mutaties voorzieningen	302.339	68.928
- Vorderingen (-/-)	197.249	67.932
- Effecten	70.183	667.877-
- Kortlopende schulden	119.987	410.617
Totaal kasstroom uit bedrijfsoperaties	1.149.674	242.468
- Ontvangen interest	103.637	135.159
- Betaalde interest (-/-)	10.892	10.522
- Waardemutaties effecten	32.176-	75.984
- Buitengewoon resultaat	-	362.247
	60.569	562.868
<u>Totaal kasstroom uit operationele activiteiten</u>	<u>1.210.243</u>	<u>805.336</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
(Des)investerings materiële vaste activa	1.007.299-	577.904-
<u>Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten</u>	<u>1.007.299-</u>	<u>577.904-</u>
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
<u>Mutatie liquide middelen</u>	<u>202.944</u>	<u>227.432</u>
Beginstand liquide middelen	5.421.535	5.194.103
Mutatie liquide middelen	202.944	227.432
Eindstand liquide middelen	<u><u>5.624.479</u></u>	<u><u>5.421.535</u></u>

B11 Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2015

Voor de toelichting op de balans verwijzen wij u naar B5. Alle balansposten zijn hier reeds uitgebreid behandeld.

B12 Toelichting op de enkelvoudige exploitatierekening over 2015

Voor de toelichting op de exploitatierekening verwijzen wij u naar B7. Alle exploitatiekosten zijn hier reeds uitgebreid behandeld.

C Overige gegevens

C1 Controleverklaring

Aan het bestuur van Stichting Katholiek Onderwijs Enschede

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit rapport op de pagina's 39 tot en met 64 opgenomen jaarrekening 2015 van Stichting Katholiek Onderwijs Enschede te Enschede gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2015 en de geconsolideerde en enkelvoudige staat van baten en lasten over 2015 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming dienen te zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen. Het bestuur is voorts verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle, als bedoeld in artikel 2 van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden en het onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2015. Dit vereist dat wij voldoen aan voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan alsmede in het kader van de financiële rechtmatigheid voor de naleving van die relevante wet- en regelgeving, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Katholiek Onderwijs Enschede per 31 december 2015 en van het resultaat over 2015 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2015 in alle van materieel belang zijnde aspecten voldoen aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat de bedragen in overeenstemming zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals vermeld in paragraaf 2.3.1. Referentiekader van het onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2015.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 393, lid 5 onder e en f van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en paragraaf 2.2.3 Jaarverslag van het onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2015 is opgesteld, en of de in artikel 392, lid 1 onder b tot en met h van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 391, lid 4 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

Enschede, 16 juni 2016

Ten Kate Huizinga Accountants + Belastingadviseurs N.V.

G.J.H. Oude Voshaar RA

C2 (Voorstel) bestemming van het exploitatiesaldo

Het exploitatieresultaat over het jaar 2015 bedraagt € 106.038 negatief.

Het bestuur heeft besloten het exploitatieresultaat als volgt te verdelen en te onttrekken danwel toe te voegen aan de volgende reserves:

	Stand 1-1-2015	Bestemming resultaat	Overige mutaties	Stand 31-12-2015
Algemene Reserve	1.469.587	15.897-	-	1.453.690
Bestemmingsreserve (publiek)	6.341.539	53.251-	-	6.288.288
Bestemmingsreserve (privaat)	749.435	36.890-	-	712.545
	8.560.561	106.038-	-	8.454.523
	Stand 1-1-2015	Bestemming resultaat	Overige mutaties	Stand 31-12-2015
<i>Bestemmingsreserve (publiek)</i>				
Reserve Personeel	3.093.090	-	-	3.093.090
Reserve Materieel	2.912.026	-	-	2.912.026
Reserve Eerste Waardering	336.423	53.251-	-	283.172
	6.341.539	53.251-	-	6.288.288
<i>Bestemmingsreserve (privaat)</i>				
Algemene Private Reserve	-	-	-	-
	749.435	36.890-	-	712.545
	749.435	36.890-	-	712.545
Totaal Bestemmingsreserves	7.090.974	90.141-	-	7.000.833

C3 Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan die aanleiding geven hier te worden vermeld.

C4 Overzicht verbonden partijen

Beslissende zeggenschap (stichting of vereniging)

Naam	KBVO
Juridische vorm	Stichting
Code activiteiten	4
Statutaire zetel	Enschede
Eigen vermogen 2015	-
Resultaat 2015	-
Verklaring art.2:403 BW	n.v.t.
Consolidatie	Ja
Deelname %	100,0%

Overige verbonden partijen (minderheidsbelang en geen beslissende zeggenschap)

Naam	Juridische vorm	Statutaire zetel
Ouderraad De Troubadour	Vereniging	Enschede
Stichting ouderraad basisschool Paus Joannes	Stichting	Enschede
Stichting ouderraad basisschool Paulus	Stichting	Enschede
Ouderraad RK basisschool De Triangel	Vereniging	Enschede
Stichting Tussenschoolse opvang De Triangel	Stichting	Enschede
Oudervereniging Wethouder A.F. van de Heijdenschool	Vereniging	Enschede
Stichting Ouderraad van Interconfessionele basisschool De Eschmarke	Stichting	Enschede
Vereniging ouderraad St. Liduina	Vereniging	Lonneker
SWV PO 23-02	Stichting	Enschede

C5 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

Vermelding bezoldiging topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen

Vermelding alle bestuurders met dienstbetrekking

Functie of functies	Voorzittersclausule van toepassing (J/N)	Naam	Ingangsdatum dienstverband	Einddatum dienstverband	Omvang dienstverband in FTE	Beloning	Belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen	Voorzieningen beloning betaalbaar op termijn	Uitkeringen wegens beëindiging van het dienstverband
Bestuurder	J	Dhr. R. van der Vegt	1-8-2002	n.v.t.	1,059	€ 89.219	€ 0	€ 12.792	n.v.t.
Adjunct-directeur	J	Dhr. J. Sprakel	1-8-2014	n.v.t.	1,047	€ 78.421	€ 0	€ 10.814	n.v.t.

Vermelding alle toezichthouders

Functie of functies	Voorzitter of lid (J/N)	Naam	Ingangsdatum dienstverband	Einddatum dienstverband	Omvang dienstverband in FTE	Beloning	Belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen	Voorzieningen beloning betaalbaar op termijn	Uitkeringen wegens beëindiging van het dienstverband
Voorzitter	J	Dhr. J.J. Vossensteyn	27-3-2014	n.v.t.	n.v.t.	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Secretaris	J	Dhr. W. Elfrink	1-9-2011	n.v.t.	n.v.t.	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Penningmeester	J	Dhr. W. Nijhuis	1-9-2011	n.v.t.	n.v.t.	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Lid	J	Mevr. I.A.P. Schraven	16-2-2008	n.v.t.	n.v.t.	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Lid	J	Mevr. M. Hendriks	18-12-2012	n.v.t.	n.v.t.	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Toelichting bij het samenstellen van de WNT verantwoording:

Bij de samenstelling van de in deze paragraaf opgenomen verantwoording uit hoofde van de WNT zijn de Beleidsregels toepassing WNT d.d. 26 februari 2014, inclusief de wijziging van 12 maart 2014, van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties als uitgangspunt gehanteerd.

Stichting Katholiek Onderwijs Enschede herkent de door de Minister van BZK in zijn kamerbrief d.d. 27 februari 2014 onderkende uitvoeringsproblemen met betrekking tot externe niet-topfunctionarissen. In lijn met paragraaf 6 van de (gewijzigde) Beleidsregels toepassing WNT legt de stichting geen verantwoording af over externe niet-topfunctionarissen.

In het kader van de WNT wordt vermeld dat Stichting Katholiek Onderwijs Enschede in 2015 geen functionarissen in dienst heeft gehad waarvan het belastbaar jaarloon uitsteeg boven de vastgestelde voor de instelling van toepassing zijnde normbedragen.

Bestuursbesluit

Vergadering bestuur d.d. 21 juni 2016

Geacht bestuur,

Hierbij stel ik u voor de jaarrekening 2015 vast te stellen met een negatief saldo van € 106.038 en akkoord te gaan met de verwerking van voornoemd saldo in de reserves conform het voorstel resultaatbestemming.

Enschede, 21 juni 2016

Algemeen directeur,
Dhr. R. van der Vegt

Besluit bestuur

Het bestuur stelt de jaarrekening 2015 vast met een negatief saldo van € 106.038 en gaat akkoord met de verwerking van voornoemd saldo aan de reserves conform het voorstel resultaatbestemming.

Enschede, 21 juni 2016

Dhr. J.J. Vossensteyn
Voorzitter

Dhr. W. Elfrink
Secretaris

Dhr. W. Nijhuis
Penningmeester